

Generalitat de Catalunya

Departament d'Ensenyament

Institut Pere Alsius i Torrent

Carrer de la Sardana, 17 17820 Banyoles (El Pla de l'Estany)

Tel. 972 57 09 91 Fax 972 58 11 59 iesperealsius@xtec.cat

<http://www.iesperealsius.cat>

Isabel Feliu Subirana, directora de l'INS Pere Alsius i Torrent de Banyoles, **dona el vistiplau** a la presentació del següent treball de recerca de batxillerat al **Premi d'Humanitats Joaquim Palmada i Teixidor 2026**, convocat pel Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles.

Títol: Mirall trencat: un reflex de la masculinitat

Alumne/a: Pol Sala Gonzalo

Cordialment,

Isabel Feliu Subirana

Directora

Banyoles, 26 de gener de 2026

RESUM

Aquest treball de recerca se centra en l'anàlisi dels personatges masculins a la novel·la *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda. Tot i que l'obra ha estat estudiada nombroses vegades, la majoria d'anàlisis es basen en els personatges femenins, mentre que els homes queden en un segon pla. A partir d'aquesta mancança, la recerca planteja una anàlisi sobre la funció i la caracterització dels homes dins l'obra.

Els objectius principals del treball són, en primer lloc, analitzar els personatges masculins de *Mirall trencat* des d'un punt de vista literari, classificar-los segons les tipologies de masculinitat proposades per Sergio Trigueros Navarro i Antoni Mestre Brotons i, finalment, valorar si aquestes tipologies són suficients per explicar la complexitat dels personatges o si cal elaborar-ne una de nova. A partir d'aquests objectius, es formula la hipòtesi que tots els personatges masculins de la novel·la poden ser classificats segons les tipologies existents.

Pel que fa al contingut, el treball s'estructura en dues parts. La primera és el marc teòric, que inclou una breu aproximació a la vida i l'obra de Mercè Rodoreda i l'anàlisi de dues tesis fonamentals sobre la masculinitat en la narrativa de Mercè Rodoreda: *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021), de Sergio Trigueros Navarro, i *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021), d'Antoni Mestre Brotons. La part pràctica del treball consisteix en l'estudi dels personatges masculins de *Mirall trencat*, tant rellevants com secundaris, per tal de classificar-los segons les tipologies analitzades.

La metodologia emprada és bibliogràfica i qualitativa. S'ha dut a terme una lectura detallada de la novel·la i s'han recopilat totes les cites relacionades amb els personatges masculins. Aquestes dades s'han organitzat mitjançant fitxes d'anàlisi diferenciades en trets físics i psicològics, fet que ha permès elaborar una anàlisi comparativa. A partir d'aquest mètode, s'ha contrastat la hipòtesi inicial i s'ha arribat a la conclusió que les tipologies existents resulten insuficients, motiu pel qual es

proposa una nova classificació que permet explicar de manera més completa la masculinitat a *Mirall trencat*.

Mirall trencat: un reflex de la masculinitat

**Treball de recerca,
Segon de Batxillerat B, 2025-2026,
INS Pere Alsius i Torrent**

**Pol Sala Gonzalo
Tutoritzat per Maria Fernández Pou
Banyoles, octubre del 2025**

“Vull escriure perquè sento la necessitat d’excel·lir en un mitjà que tradueixi i expressi la vida. No em puc sentir satisfeta amb la tasca colossal de simplement viure.”

Sylvia Plath

AGRAÏMENTS

Durant el procés d'elaboració d'aquest Treball de Recerca he adquirit molts més coneixements dels que m'hauria imaginat de bon començament. No només pel que fa al contingut i al mètode de recerca, sinó també he après de totes aquelles persones que m'han acompanyat en el camí. Per això, vull agrair a tothom que ha fet possible aquest projecte.

Als meus pares, pel seu suport incondicional, per creure en mi quan ni jo ho feia.

A la meva tutora, la Maria Fernández Pou, per guiar-me amb paciència i dedicació al llarg de tot el treball, per la seva mirada crítica i constructiva, perquè sense ella no hauria estat possible.

A la Mita Casacuberta, per ajudar-me a encaminar la recerca quan encara estava perdut.

A l'Elsa, per escoltar-me, per orientar-me amb aquella claredat que només tenen les persones que t'estimen.

A tu, per estar sempre aquí, per entendre'm quan ni jo sabia què volia dir, per fer d'aquest procés un viatge menys solitari.

I, finalment, a totes les dones que m'han instruït, tant dins com fora de l'aula. A totes vosaltres que m'heu ensenyat a veure el món amb uns altres ulls i que m'heu mostrat qui soc realment.

RESUMEN

Mercè Rodoreda i Gurguí es una de las escritoras más relevantes de la literatura catalana. Conocida por sus personajes ficticios femeninos, la motivación de este trabajo surge del interés por comprender cómo se construyen las identidades masculinas dentro de la obra de *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda.

El objetivo principal de este proyecto, pues, es analizar los personajes masculinos de la novela. Para ello, se ha usado como bibliografía las tesis *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) de Sergio Trigueros Navarro y *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021) de Antoni Mestre Brotons. A partir de estos estudios se ha planteado la hipótesis que todos los personajes masculinos de *Mirall trencat* se pueden clasificar según la tipología de Sergio Trigueros Navarro y Antoni Mestre Brotons.

La metodología empleada es bibliográfica. Al ser una investigación cualitativa, se han elaborado un conjunto de fichas con unos ítems concretos, a partir de los cuales se ha hecho un análisis comparativo. Para la recogida de datos, se han tomado todas las citas en referencia a los personajes masculinos y se han organizado en dos fichas creadas para cada personaje: la primera para las características físicas y la segunda para las características psicológicas.

Finalmente, tras haber realizado todo el trabajo, se ha llegado a la conclusión que la tipología creada por los autores Sergio Trigueros Navarro y Antoni Mestre Brotons resulta insuficiente. Por lo tanto, se ha desarrollado otra tipología que permite clasificar todos los personajes masculinos de *Mirall trencat*.

ABSTRACT

Mercè Rodoreda i Gurguí is one of the most prominent writers in Catalan literature. Known for the strength of her fictional female characters, the motivation for this study arises from an interest in understanding how male identities are constructed within Rodoreda's novel *Mirall trencat*.

The main objective of this project is to analyze the male characters in the novel. To this end, the theses *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) by Sergio Trigueros Navarro and *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021) by Antoni Maestre Brotons were used as primary references. Based on these studies, the hypothesis was formulated that all the male characters in *Mirall trencat* can be classified according to the typology proposed by Sergio Trigueros Navarro and Antoni Maestre Brotons.

The methodology employed is bibliographical. As a qualitative investigation, a set of data sheets with specific items was created in order to carry out a comparative analysis. For data collection, every quotation referring to the male characters was compiled and organized into two sheets for each character: the first for physical characteristics and the second for psychological traits.

Finally, after completing the entire analysis, it was concluded that the typology established by Sergio Trigueros Navarro and Antoni Maestre Brotons is insufficient. Consequently, a new typology has been developed that makes it possible to classify all the male characters in *Mirall trencat* more comprehensively.

Índex

1. Justificació del treball	2
2. Objectius, hipòtesi i metodologia	3
MARC TEÒRIC	5
1. Biografia	5
1.1. Infantesa	5
1.2. Primers anys literaris i la república	6
1.3. La guerra i l'exili a França	8
1.4. París i Ginebra	9
1.5. La tornada a l'escriptura	10
2. Primera aproximació a la tipologia de masculinitat	13
2.1. Perspectives sobre la masculinitat	13
2.2. Perspectives sobre la masculinitat II	15
PART PRÀCTICA	19
3. Personatges masculins rellevants	20
3.1. Eladi Farriols	20
3.2. Jaume Farriols	23
3.3. Ramon Farriols	24
3.4. Jesús Masdéu	26
3.5. Miquel Masdéu	28
3.6. Amadeu Riera	29
3.7. Nicolau Rovira	31
3.8. Salvador Valldaura	32
4. Personatges masculins secundaris	34
4.1. Begú	35
4.2. Els Bergadà	35
4.3. Joan Rodés	36
5. Constatacions	38
6. Conclusions	41
7. Fonts d'informació	47
7.1. Publicacions periòdiques	47
7.2. Pàgines web	48
7.3. Bibliografia	48
ANNEXOS	49

INTRODUCCIÓ

1. Justificació del treball

La lectura sempre ha tingut un paper essencial en la meua vida. Des que vaig començar a llegir les històries més simples fins avui, és quelcom que sempre s'ha mantingut constant en el meu dia a dia. No només m'han proporcionat entreteniment, sinó que també han influït en com penso i percebo el món que m'envolta. A més, s'han convertit en un refugi per a quan necessito desconnectar de la realitat.

La manera en què veia la literatura va canviar quan vaig descobrir l'obra de Mercè Rodoreda. Mentre feia quart d'ESO, vaig haver de triar una novel·la per fer un treball, així que em vaig decantar per *Mirall trencat*. Sabia el més bàsic de l'autora, que havia revolucionat la literatura catalana contemporània, però tot ella em resultava un misteri. Quan finalment vaig llegir el llibre, em va semblar que no havia vist mai res per l'estil. L'obra era realista, entenedora, però a la vegada commovia amb les paraules i les imatges que utilitzava. A mesura que vaig descobrir més sobre la seva vida, em vaig adonar que les seves novel·les eren un mirall de les experiències viscudes, agafant com a exemple l'esclat de la guerra civil a *La plaça del Diamant*. També hi va haver un altre aspecte que em va cridar l'atenció: els personatges. Rodoreda havia invertit completament els rols de gènere. Eren les dones qui tenien tot el poder, mentre que els homes passaven a tenir un paper més secundari.

Així doncs, a l'hora de triar un tema per la recerca vaig optar per centrar-me en *Mirall trencat*. No obstant això, hi havia un problema: l'obra havia sigut estudiada nombroses vegades. Semblava que per més que busqués, totes les facetes de la història ja havien estat cobertes: les dones a *Mirall trencat*, les flors a *Mirall trencat*, el simbolisme a *Mirall trencat*, etc. Tanmateix, em vaig adonar que no es parlava mai dels homes a l'univers literari de Rodoreda. L'escriptora era coneguda per posar molta atenció en els personatges femenins (com amb Teresa Goday, Sofia Valldaura, Colometa o Cecília Ce), però feia el mateix amb els personatges masculins? Aquesta qüestió ha estat el punt de partida del treball.

2. Objectius, hipòtesi i metodologia

Els objectius que volem complir en aquesta recerca són principalment tres:

- Analitzar els personatges masculins de *Mirall trencat*.
- Classificar-los segons la tipologia de Trigueros i Maestre.
- Crear una tipologia pròpia si s'escau.

Per esbrinar si Rodoreda construïa els personatges masculins amb la mateixa dedicació que els femenins, ens hem basat en les dues tesis de Trigueros i Maestre que s'expliquen més endavant en el marc teòric. A continuació, formulem la següent hipòtesi:

Tots els personatges masculins de *Mirall trencat* es podran classificar segons la tipologia descrita per Sergio Trigueros Navarro i Antoni Maestre Brotons en les seves tesis.

La primera part del treball consistirà en una biografia de l'autora i una anàlisi de les tesis *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) de Sergio Trigueros Navarro i *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021) d'Antoni Maestre Brotons. La part pràctica es basarà en l'anàlisi i classificació dels personatges masculins de *Mirall trencat* segons la tipologia elaborada pels autors prèviament mencionats.

Pel que fa a la metodologia, és bibliogràfica i l'eina emprada és un conjunt de fitxes amb uns ítems concrets, a partir de les quals se'n farà una anàlisi comparativa. Es tracta d'una investigació, bàsicament, qualitativa. Ens proposem aprofundir en el coneixement d'un tema - el de la masculinitat a *Mirall trencat* - per a identificar la naturalesa complexa de la realitat i la subjectivitat de les vivències. No generem dades quantitatives - només les mínimes - i, per tant, no farem anàlisis estadístiques. Les tècniques d'observació han estat una compilació de cites per a una anàlisi.

Per a elaborar una presa de dades rigorosa, hem creat dues fitxes - una per a trets físics i l'altra per a trets psicològics -, una per cada personatge. De la lectura de l'obra

triada, n'hem extret totes les referències i les hem recollit en taules. Aquesta ha estat la base de la nostra investigació.

Podem dir que la nostra recerca és bibliogràfica, perquè hem recollit els estudis existents sobre la masculinitat en l'obra de Mercè Rodoreda, cosa que ens ha proporcionat una mirada global sobre l'objecte d'estudi. Un cop identificades les fonts i, com ja hem dit, ha estat essencial sistematitzar el buidat i la recollida de dades, amb uns criteris estrictes. Per a dur a bon port aquesta compilació, hem partit del disseny d'una plantilla.

Amb les fonts identificades i el recull de cites extretes, hem pogut codificar la informació per tal de fer-ne una anàlisi i una reflexió crítica. En definitiva, es tracta d'observar fins a quin punt la proposta dels autors Trigueros (2021) i Maestre (2021) funciona. Si s'escau, aportarem una nova mirada o matisarem el descrit pels experts. Val a dir, per acabar, que no hem entrat en el tema de la masculinitat des d'un punt de vista sociològic, perquè s'apartava del nostre estudi. Amb tot, considerem que podria ser interessant de fer-ho en un altre estudi.

MARC TEÒRIC

1. Biografia

1.1. Infantesa

Mercè Rodoreda i Gurguí va néixer el 10 d'octubre de 1908 al barri barceloní de Sant Gervasi de Cassoles. Va créixer en una torre de la mateixa ciutat amb els seus pares Andreu Rodoreda i Sallent i Montserrat Gurguí i Guàrdia, així com amb el seu avi matern. Va ser filla única.

El pare, tot i treballar com a comptable, era un fanàtic de la literatura i li llegia sovint obres de Víctor Català. La mare, per la seva banda, l'acompanyava pels carrers de Gràcia on s'editaven revistes. Tots dos havien estudiat teatre a l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, l'actual Institut del Teatre.

Figura 1. Mercè Rodoreda amb el seu avi, cap a l'any 1910. Font: <https://www.nuvol.com/app/uploads/2016/01/Rodoreda.jpg>

L'avi, Pere Gurguí, va tenir una gran influència en la vida de Rodoreda. Li va transmetre la passió per les flors, ja que la família disposava d'un ampli jardí ple de plantes on tots dos dedicaven una estona cada dia a cuidar-les. A més, l'entretenia amb històries i aventures fantàstiques que captivaven la futura escriptora. Gran admirador i amic de Jacint Verdaguer, va fer aixecar un monument en memòria del poeta al jardí de la casa. L'estàtua portava gravat

L'Atlàntida i *Canigó*, les dues obres més importants de l'autor.

Gurguí també tenia un gran sentiment catalanista, que va inculcar a la neta. Fins i tot li va dir a la neta abans de morir que li posés la bandera de les quatre barres al damunt. La seva mort quan ella només tenia dotze anys la va afectar molt i va suposar la fi de la seva infantesa. Aquest impacte es veu reflectit en diferents obres com «Només es viu fins els dotze anys» a *Jardí vora el mar* o a *Mirall trencat*, on abunden personatges amb infàncies infelices.

Des de petita, Rodoreda va estar en contacte amb autors catalans clàssics, com Jacint Verdaguer, Ramon Llull i Josep Maria de Sagarra. L'autora va retre un homenatge als escriptors que més l'havien inspirat en el pròleg de *Quanta, quanta guerra...* «Tres grans figures que m'han ajudat en la meva feina. Són Jacint Verdaguer, Joaquim Ruyra i Josep Carner».

Pel que fa a la seva formació, va cursar educació primària entre el 1915 i el 1918, íntegrament en castellà. Ara bé, els estudis es van veure interromputs quan la mare la va treure de l'escola per cuidar l'avi, que s'havia lesionat. Aquesta manca d'escolarització va provocar una recança permanent al llarg de la seva vida.

Una altra figura rellevant va ser la de l'oncle Joan Gurguí. Treballava a Buenos Aires, però el 1921 es va instal·lar a la torre familiar i en va millorar l'economia. La seva aparició va transformar totalment l'estil de vida de tots plegats. Finalment, el 1928, neboda i oncle es casaren, quan ella tenia vint anys i ell trenta-quatre.

1.2. Primers anys literaris i la república

Després del casament, el matrimoni va anar a viure a Saragossa, on van tenir el seu únic fill, Jordi Gurguí i Rodoreda. A inicis dels anys trenta, amb l'objectiu d'alliberar-se de la dependència econòmica del seu marit, Mercè Rodoreda va començar a escriure. Va aprofitar l'escriptura per denunciar la situació de la dona catalana.

L'any 1931, amb la proclamació de la República, s'inicià una nova etapa per a les dones a Catalunya, marcada per lleis com la del divorci (1932), el dret al vot (1933) i la llei d'interrupció de l'embaràs (1936). Tots aquests canvis van contribuir a una major presa de consciència de l'autora, que es veurà reflectit en les seves obres.

L'any de la república, Rodoreda es va introduir al Liceu Dalmau. Allà, va perfeccionar el domini de la llengua gràcies a Delfí Dalmau i Gener. També va començar a publicar contes en diaris i revistes. Alguns eren planers i escassament construïts, mentre que d'altres eren artificiosos i melodramàtics. Aquest exercici li va permetre buscar un estil personal, el qual li va costar trobar a causa de la manca d'estudis.

El 1932 s'inicià la seva primera etapa literària, coneguda com l'etapa de preguerra. S'inaugurà amb la publicació de la seva primera novel·la *Soc una dona honrada?* L'obra va passar desapercebuda fins que va optar al Premi Creixells el 1933, tot i no guanyar. El mateix any es va convertir en col·laboradora regular a la revista de joventut *Clarisme*, on va redactar reportatges de viatges i entrevistes als novel·listes més destacats del moment, entre ells Carles Soldevila i Miquel Llor. Malgrat la seva inexperiència, ho va saber compensar amb gràcia i ganes.

Figura 2. Mercè Rodoreda en un retrat de joventut. Font: https://www.elpuntavui.cat/imatges/63/39/alta/780_0008_6330178_b48d3356203f30d8b0d5c12b9caed9d8.jpg

L'any 1934 es va publicar *Un dia en la vida d'un home* i, poc després, *Del que hom no pot fugir*. L'etapa va culminar amb *Aloma* (1936), l'única novel·la d'abans de la guerra que l'escriptora va acceptar plenament. Rodoreda va tenir tendència a incloure alguns aspectes autobiogràfics en les seves primeres històries, però el tema central va ser la llibertat, tal com ens ensenyà a *Aloma*: «Noies en les quals la llibertat esdevé natural, perquè ha nascut amb la terra i no és imposada per cap mena d'esnobisme».

En aquesta època també va conèixer el Grup de Sabadell. Entre els seus membres hi havia Francesc Trabal, Pere Quart o Joan Oliver i Joan Prat, conegut com a Armand Obiols, que es convertiria més endavant en la seva parella. Tots eren nois de casa bona que rebutjaven la vida burgesa, fet que Rodoreda criticava en *Del que hom no pot fugir*.

A mesura que s'apropava la guerra, l'autora va començar a treballar al Comissariat de Propaganda de la Generalitat. Malgrat la situació política, no va deixar de col·laborar en premsa i en revistes de guerra juntament amb altres escriptores, com Aurora Bertrana i Maria Teresa Vernet.

El 1937, després de nou anys de matrimoni i un fill en comú, Rodoreda es va separar del seu marit Joan Gurguí. Es diu que, durant aquells anys, va mantenir una relació amb Andreu Nin i Pérez, polític marxista revolucionari i líder del POUM. L'home va acabar sent torturat i assassinat per agents de la policia soviètica i es creu que ella va guardar la seva última carta durant anys.

1.3. La guerra i l'exili a França

El gener de 1939, Mercè Rodoreda va marxar a París, on va treballar al PEN Club organitzant la petita biblioteca. Abans d'abandonar Barcelona va deixar el fill amb la seva mare, pensant que l'exili seria breu. L'abril del mateix any es traslladà a un castell de Roissy-en-Brie, un petit poble a prop de París, acompanyada de Joan Oliver, Armand Obiols i Pere Calders. Durant aquella estada inicià una relació amb Obiols, que estava casat amb Montserrat Trabal i tenien un fill junts. La resta del grup no es va s'ho van prendre gens bé.

Figura 3. Mercè Rodoreda i Armand Obiols a Roissy-en-Brie. Font: <https://www.escriptors.cat/sites/default/files/2018-12/3288obiols.jpg>

Quan les tropes alemanyes ocuparen París, es veieren obligats a fugir. Després de dies caminant, s'instal·laren provisionalment en una masia. Finalment, alguns van decidir marxar a Mèxic, mentre que d'altres es van quedar a França. Aquesta última opció és la que van escollir Obiols i Rodoreda, els quals es van establir a Llemotges. La parella vivia en una cambra petita i en una situació angoixant. Tot va empitjorar quan van reclutar a Obiols i el van destinar a descarregar vagons de sorra.

Acabada la guerra, es retrobaren a Bordeus. Rodoreda repregué l'escriptura alhora que es dedicava a cosir. És en aquest moment en què va començar a guanyar diners amb la literatura. Va iniciar la novel·la *Isabel i Maria*, que va acabar abandonant perquè preferia centrar-se en els contes. La seva referent va ser l'escriptora neozelandesa Katherine Mansfield.

Els relats que va escriure, ambientats en ciutats franceses, narraven històries d'exiliats catalans. Un exemple és en el conte *Nocturn*, que explica la història d'un home que està a punt de tenir un quart fill, mentre els tres primers tenen vides diferents: l'un és falangista a Madrid, l'altre exiliat a Mèxic, i la filla gran ha estat seduïda per un italià a Reggio.

1.4. París i Ginebra

Després de la guerra, la parella d'escriptors va viure a París en condicions precàries. Rodoreda va sentir una gran tristesa quan Obiols li comunicà que es retrobaria amb la seva dona a Barcelona. Aquella notícia suposaria el retorn de l'autora a la ciutat, tot i que ella no estava mentalment preparada.

Per refer-se abans de marxar, va passejar pels carrers de París que tant li agradaven. Al seu conte *Paràlisi* va escriure: «Va costar que m'agradés Ginebra. M'hi moria d'ensopiment, sense el Louvre, sense els museus, sense carrers vells, sense avingudes amples mostrant interès pels quadres que s'hi exposen». També visitava museus i s'interessà per la pintura, que li va servir per transmetre el que sentia. Tanmateix, la vida plena d'angoixes i tensions de tota mena semblava haver-li alterat la salut. Va patir una paràlisi al braç dret que l'allunyà de la creació literària. En una entrevista a Baltasar Porcel explicà: «De mica en mica se'm va paraitzar el braç dret [...]. Com que no em podia sotmetre a un tractament llarg i car, vaig anar fent com si res. Els versos, sense saber escriure a màquina, els escrivia en una màquina que m'havien deixat uns amics que havien tornat a Barcelona. A l'últim el mal em va passar tal com havia vingut».

Per perfeccionar la poesia, va recórrer a Josep Carner com a mestre, que li donava consells, sempre encertats, sobre la rima. La seva obra poètica fou breu i circumscrita. En ella va deixar constància del coneixement dels autors grecollatins que li havia ensenyat Obiols. L'any 1947, va rebre la Flor Natural als Jocs Florals i el següent any l'Englantina. El 1949 va ser nomenada Mestre en Gai Saber. Malauradament, no va semblar trobar en els versos la veu personal que caracteritzaria la seva prosa.

A finals dels quaranta, Mercè Rodoreda tornà a Barcelona. La va trobar trista i estranya, tal com la va descriure a *La plaça del Diamant*: «Els tramvies corrien sense vidres, amb reixats de mosquit. La gent anava mal vestida. Tot estava molt cansat, encara, de la gran malaltia».

A començaments dels cinquanta, la seva salut va empitjorar. Mentrestant, Obiols va aconseguir una feina estable com a traductor a les Nacions Unides. Inicialment, treballà a París, però després es va veure obligat a mudar-se a Ginebra, juntament amb Rodoreda. La nova ciutat era molt més reposada i tranquil·la, en contrast amb la capital francesa, que era plena de vida i moviment. Ara bé, l'escriptora es trobava completament aïllada, ja que la majoria dels contactes provenien d'Armand Obiols.

El trasllat a Ginebra va marcar l'inici d'una etapa de crisi per a l'autora. Primer, se sentia cada vegada més desarrelada per culpa de l'exili. Per altra banda, s'adonava del pas del temps. El mirall era el causant del seu malestar, perquè li mostrava totes les seves debilitats. Alguns contes d'aquests anys reflecteixen l'angoixa que sentia. En el conte *La sang*, protagonitzat per una dona que ja ha deixat enrere la joventut, observem que mentre el marit s'enamora d'una noia jove, ella pateix a casa. D'aquí destaquem el fragment: «No és que fos allò que diuen una noia vistosa, no, però tenia els ulls molt lluents i dolços, com de vellut... dispensi, però en puc parlar perquè ja és com si parlés d'una filla que hagués tingut i s'hagués mort, sap? I em penso que tot el mal va venir perquè vaig ésser dona de molt joveneta, sap? I tot va començar quan vaig deixar de ser dona».

Durant l'estada a la ciutat suïssa, va cuidar un jardí que tindria una influència decisiva en la seva obra. El gran volum de flors que l'envoltaven l'inspiraren per començar a retratar-les, que acabarien conformant *Flors de debò* recollit dins de *Viatges i flors*.

1.5. La tornada a l'escriptura

Hi ha dos factors que van ser decisius per a donar una gran empenta a la producció literària de Rodoreda: la soledat i el temps lliure. El fet que les seves necessitats econòmiques quedaren resoltes gràcies a Armand Obiols també va ajudar. Podia

dedicar tot el temps que volgués a escriure, sense la pressió d'haver de guanyar diners.

A mitjans dels anys cinquanta i inicis dels seixanta va començar la seva etapa literària més creativa. El 1958 presentà *Una mica d'història* al Premi Joanot Martorell, però no va guanyar. Això va estimular la publicació de *Jardí vora el mar*. Al pròleg de *Mirall trencat* va escriure: «*Jardí vora el mar*, la darrera publicada de les meves novel·les, cronològicament la primera que vaig escriure després del gran marasme, per a mi és important perquè obre el camí a les altres. Desig de superació, plaer d'escriure, deixar-me creure que encara en sabia una mica, que podia anar més lluny, que els meus anhels d'adolescent no havien mort.».

L'any 1959 va començar a redactar *Colometa*, que es publicaria el 1962 sota el títol definitiu de *La plaça del Diamant*. Hi treballà durant més de vuit mesos i, en acabar-la, va sentir que havia escrit una gran història. Inicialment, no va ser molt ben rebuda, tot i que al cap d'uns anys va ser traduïda al castellà i va assolir un gran èxit.

El 1966 va morir la seva mare, Montserrat Gurguí, i tres anys més tard el seu oncle-marit. El mateix any veié la llum *El carrer de les Camèlies*, obra que va guanyar el Premi Sant Jordi sense haver-la presentada com a candidata. Dos anys més tard començà a treballar en la novel·la més famosa que ha escrit: *Mirall trencat*.

En retrobar-se amb unes amigues, Rodoreda va decidir instal·lar-se, a partir del 1972, al xalet de Carme Manrubia a Romanyà de la Selva. Hi visqué sis anys, fins que s'acabà construint la seva pròpia casa al mateix poble. És aquí on va posar el punt final a *Mirall Trencat*, després d'un llarg període d'elaboració. També va aprofitar per escriure *Viatges a uns quants pobles* dins de *Viatges i flors* i *Quanta, quanta guerra...* Durant aquesta època se li va concedir el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes.

En els darrers anys de vida, l'escriptora va veure moltes de les seves novel·les adaptades al cinema o a la televisió, entre elles *La plaça del Diamant* i *Mirall trencat*. Finalment, se li va diagnosticar un càncer de fetge molt avançat, malaltia

que li provocà la mort el 13 d'abril de 1983 a un hospital de Girona. Mercè Rodoreda va ser enterrada al cementiri de Romanyà de la Selva en un funeral multitudinari.

2. Primera aproximació a la tipologia de masculinitat

Abans d'iniciar aquest segon apartat, cal fer una aturada per tal de definir el concepte de «masculinitat». Si busquem el terme al Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, ens trobem amb la definició «Estat o qualitat d'ésser masculí, del sexe masculí». De la mateixa manera, dins de les accepcions d'home destaca la següent: «home dotat de les qualitats que s'atribueixen tradicionalment al sexe masculí. No el torceràs del seu camí: és un home. No ets home si no ho fas». És a dir, la idea de ser un home equivaldria a ser valent, atrevit i coratjós.

Concretament, aquest apartat de la recerca se centra en els estereotips atribuïts als personatges masculins a les obres de Mercè Rodoreda. Per tal d'obtenir informació, hem partit de les tesis doctorals *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) de Sergio Trigueros Navarro i *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021) d'Antoni Maestre Brotons.

2.1. Perspectives sobre la masculinitat

Trigueros a *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) defensa que els personatges ficticis són definits per l'edat, el lloc de naixement, l'estatus social, el nom, la tendència sexual, els gustos, etc. Per exemple, si el protagonista pertany a un grup generacional concret, se li associa directament un tipus de pensament. Així mateix, segons l'estatus social, tindrà una visió determinada del món derivada de l'educació rebuda. Malgrat això, remarquem que s'ha de fer una lectura dels clixés sota el moment històric en què es van escriure les novel·les.

Segons l'autor, un dels estereotips més comuns és el de l'home ric i poderós. Sovint, els escriptors es basen en l'ascens al poder dels personatges, sigui perquè han trobat un tresor o perquè s'han passat la vida treballant. Per altra banda, també poden fer-se servir per relatar la història des de la situació de poder. Aquest últim cas és el de *Mirall trencat*, amb personatges com Nicolau Rovira i Begú.

Seguidament, es troba l'home de fe. Fa referència a tots aquells personatges vinculats amb el poder de la religió. Solen ser escassos; tanmateix, dintre de les obres de Mercè Rodoreda, destaca el mossèn Joan a *La plaça del Diamant*. Joan casa la Natàlia - Colometa amb en Quimet i la seva intervenció serveix per recordar els valors "tradicionals". Això es veu quan parla amb en Quimet sobre la boda i diu: «la teva promesa em penso que s'estimarà més anar amb vestit de núvia» i «que les noies són així». Els capellans, monjos i mossens són més habituals en altres narracions catalanes com les de Víctor Català o Maria Aurèlia Capmany, però no entrarem en detall en aquest treball.

Un altre estereotip és el de l'home de metall. Es caracteritza per utilitzar la violència (tant psicològica com física) i poden ser policies, militars, el marit que abusa de la dona o el cap que abusa dels treballadors. La tesi *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021), no cita cap novel·la de Rodoreda on es presenti un personatge com aquest. No obstant això, es pot debatre que en Quimet és un home de metall, perquè provoca que la Natàlia perdi la seva identitat. També es mostra gelós, possessiu, mancat d'empatia, violent, etc.

Paral·lelament a l'home de metall existeix l'home dominant. Com s'ha mencionat anteriorment, els personatges masculins gaudeixen d'una posició privilegiada gràcies als diners, la religió o la força. Ara bé, encara que no posseeixin cap dels tres factors, ocupen el lloc dominant a la llar. Un exemple seria el de Joan a la novel·la *Aloma*, que tracta la dona amb menyspreu per tal de fer-la sentir malament. Representa el cap de la família, però a l'esfera pública no té el poder absolut.

En el penúltim apartat de la tesi, Trigueros (2021) parla de la masculinitat subalterna. L'escriptor defensa que la masculinitat normativa es resumeix en les següents etiquetes: poder visible, activitat, racionalitat, individualitat i heterosexualitat. En conseqüència, tots aquells homes que no encaixin en aquesta divisió seran marginats. Aquest tipus de masculinitat es pot manifestar a través de diferents camins: l'exili, la deformació física, els defectes del caràcter, etc.

Finalment, s'esmenta l'home femení. Relacionat amb el paràgraf anterior, és un personatge que presenta característiques pròpies de la "feminitat", com la passivitat, docilitat i sensibilitat. Seria un exemple el segon marit de Natàlia a *La plaça del Diamant*, Antoni. En el capítol XXXIX, el noi li demana matrimoni a la protagonista, però li explica que és estèril i que, per tant, mai podran arribar a formar una família en el sentit convencional. «Però he d'afegir que no puc fundar una família, perquè per culpa de la guerra sóc inútil del mig i, amb vostè, ja em trobo una família feta». És a dir, a causa de la influència de la masculinitat hegemònica, Antoni considera que no és mereixedor de cap dona i que ha de disculpar-se per la seva disfuncionalitat.

2.2. Perspectives sobre la masculinitat II

En la tesi *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (Fundació Mercè Rodoreda, 2021), Maestre inicia l'anàlisi parlant de l'home sàdic. Caracteritzat per l'ús de la violència, és exemplificat pel protagonista masculí en el conte *Una fulla de gerani blanc*. Aquest personatge es dedica a torturar la seva dona, la Balbina, no només físicament, sinó també emocionalment i psicològica. A més, sempre li mostra una actitud freda i mancada d'empatia. L'autor destaca com Rodoreda denuncia la masculinitat tòxica a través de la història.

Per altra banda, l'home transvestit també és comú en l'univers rodoredià. Aquestes figures masculines s'allunyen del patró de la masculinitat predominant i adopten uns rols tradicionalment "femenins". N'és un exemple don Felip a *La sala de les nines*, inspirat en *Bearn o La sala de les nines* de l'escriptor mallorquí Llorenç Villalonga. La mare de don Felip el cria com si fos una nena: el pentina amb tirabuixons, li regala una nina, el vesteix de vellut, etc. Ja adult i amb demència vestirà «pepes» perquè li recorda a la infantesa. Maestre (2021) afirma que l'home transvestit té una relació directa amb l'homosexualitat o bisexualitat. També al·ludeix a les diferents teories *queer* que porten don Felip a comportar-se de manera tan "femenina", però no toca fer-ne una anàlisi en aquesta recerca.

En el següent apartat, s'analitza el conte *El riu i la barca*. S'utilitza la història per destacar un concepte: la metamorfosi, que s'entén com a la transformació d'un personatge en un altre. En aquest cas concret, el protagonista humà es converteix en un peix, es fon amb la seva part més bestial. Seguint aquesta línia, transformacions

similars es manifesten en altres relats com *La meva Cristina* i *Un senyor i la lluna*. Rodoreda fa servir la metamorfosi com un recurs literari a fi de desestabilitzar les fronteres entre la condició humana, animal i vegetal.

Un altre home cabdal en el món de l'escriptora és l'àngel. Segons el significat espiritual i religiós, sol ser una figura protectora d'un personatge. Seria el cas de *Semblava de seda* on la protagonista, després de la mort del seu marit, busca una connexió més tangible, fins que coneix a l'àngel. Hi ha diferents interpretacions sobre aquesta figura, però la més destacada és que representa el doble de la noia. Igual que el gat negre a *Una fulla de gerani blanc* actua com a doble del narrador, aquí succeeix el mateix.

Maestre (2021) també destaca l'home llunàtic. Malgrat això, remarquem que aquests personatges no estan bojós, tot al contrari, estan en contacte amb els seus pensaments i desitjos reprimits. Així mateix, es podria afirmar que són persones que conviuen amb la seva part femenina. Serien els casos de *El senyor i la lluna* i *Cop de lluna*. En el primer conte, a través d'aquesta figura, l'autora subverteix els límits tradicionals de gènere i construeix una nova manera d'entendre la masculinitat: fràgil, erràtica i inquietant. Altrament, a *Cop de lluna*, el satèl·lit fa embogir els protagonistes i no està tan relacionat amb la feminitat.

A *Gallines de Guinea*, *La gallina*, *Un ramat de bous de tots colors* i *L'elefant* es troben presents l'infant i l'home infantilitzat. El primer es mostra en el conte *Gallines de Guinea*, on Rodoreda equipara la infantesa amb la bondat i la innocència. El mateix passa amb *La gallina*, narrat per un nen petit, però, a diferència de l'anterior, el protagonista adopta un punt de vista molt més adult respecte als esdeveniments de la història. Els altres dos relats són protagonitzats per adults infantilitzats. Són caracteritzats per la seva tendresa, afecte i cura de la mainada, que s'allunya completament de les idees convencionalistes de ser pare. El fet que els personatges de les dues històries hagin tingut problemes amb els seus respectius progenitors, provoca que es quedin estancats en la infantesa i no aconsegueixin formar una família. Els seus comportaments impedeixen que estiguin admesos dintre de la masculinitat hegemònica i que quedin al marge de la societat, tal com s'ha explicat anteriorment amb la masculinitat subalterna.

Maestre (2021) acaba la tesi fent referència a l'home paràsit. A tall d'exemple, es menciona el conte *La meva Cristina*. El protagonista d'aquesta història és engolit per una balena i no pot sortir-ne fins que no maten l'animal. Hi ha nombroses interpretacions de *La meva Cristina*, però només s'analitzarà una de què parla l'autor. Defensa que la balena es podria equiparar amb l'úter matern. Quan el narrador aconsegueix eixir del ventre de l'animal, assoleix l'autosuficiència pròpia de la masculinitat. No obstant això, el protagonista no obté l'autonomia que buscava i és considerat com un marginat per la resta de la societat.

En darrer terme, per concloure aquest apartat es farà una classificació per resumir els diferents tipus d'home segons les tesis *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) i *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021). Com es mostra a la taula següent, s'han ajuntat alguns personatges molt similars definits pels dos experts, Trigueros i Maestre, que queden recollits sota un mateix nom i que hem ajuntat en una única tipologia. Vegem, doncs, a tall de resum, una tipologia de la masculinitat que ens pot servir, a partir d'ara, com a prèvia per a la nostra anàlisi.

Home àngel	Personatge que és una figura protectora del protagonista.
Home de fe	Personatge vinculat al món religiós, com ara un capellà.
Home femení	Personatge que és passiu, dòcil i sensible. No encaixa dintre dels estereotips de la masculinitat i provoca que sigui rebutjat per la societat.
Home de metall	Personatge caracteritzat per l'ús de la violència i la seva necessitat de ser superior a la dona.
Home paràsit	Personatge que no assoleix l'autosuficiència pròpia.
Home transformat	Personatge que pateix una transformació al llarg de la història.
L'infant	Personatge que, o bé és un nen petit, o és un adult infantilitzat.

PART PRÀCTICA

Abans d'iniciar la nostra part pràctica, recordarem la hipòtesi de la recerca: tots els personatges masculins de *Mirall trencat* poden classificar-se segons la tipologia de Sergio Trigueros Navarro i Antoni Mestre Brotons. Per tant, hem basat el nostre estudi amb una bibliografia específica, les dues tesis que s'han analitzat al marc teòric: *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home* (2021) de Sergio Trigueros Navarro i *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda* (2021) d'Antoni Mestre Brotons.

L'objectiu de la nostra part pràctica, doncs, és investigar el paper de la masculinitat a *Mirall trencat* de Mercè Rodoreda. Per obtenir la mostra, hem extret totes les cites de l'obra que fan referència a la descripció física i psicològica. A partir d'aquestes dades, n'hem fet una anàlisi qualitativa. Tot seguit, hem classificat les cites en unes taules (vegeu annexos), on s'especifica la pàgina, el capítol i la part de la cita, la veu narrativa (subjectiva o omniscient) i el tipus de descripció.

Un cop compilats els personatges, observem que hi ha vint-i-sis personatges masculins a la novel·la, dels quals alguns formen part de l'eix vertebrador de la trama, mentre que d'altres només hi apareixen de manera esporàdica amb la funció clara d'aportar cos i identitat a algun personatge. Hem fet una primera classificació, segons el grau d'importància a la història, en tres categories:

- **Personatges masculins rellevants:** Són personatges que tenen un paper decisiu en la trama i la història. Són: Eladi Farriols, Jaume Farriols, Ramon Farriols, Jesús Masdéu, Miquel Masdéu, Amadeu Riera, Nicolau Rovira i Salvador Valldaura.
- **Personatges masculins secundaris:** Són personatges que, tot i que ha tingut un paper destacable i crucial en algun moment de la història d'algun personatge, tenen una presència poc duradora i no gaire remarcable, però sovint ajuden a entendre alguna acció o a desvelar algun secret. Són: Begú, Joaquim Bergadà, Rafael Bergadà i Joan Rodés.

– **Personatges masculins satèl·lits:** Són personatges que tenen la funció sobretot de construir i definir un món determinat: Àngel, Anselm, Climent, Enric Granados (que només apareix citat), Dr. Falguera, fill del Dr. Falguera, Felip, Josep Fontanills, Marcel, Màrius Balsareny, Quim, Sebastià, Terenci Farriols i Vicenç.

A causa de la manca de cites, hem decidit no analitzar els personatges masculins de l'última categoria. Els altres dotze els hem estudiat en profunditat, exposats a continuació i que presentem per ordre alfabètic.

3. Personatges masculins rellevants

Així doncs, tenim nou personatges i tres de menys rellevants. Allò que els fa rellevants és la incidència en la trama, el fet que les seves accions tinguin una gran repercussió sobre la resta, l'evolució que pateixen al llarg de la història, etc.

3.1. Eladi Farriols

Eladi Farriols és un botiguer ric i atractiu que s'acaba casant amb Sofia Valldaura. En mudar-se a la torre, provoca una gran sensació entre les minyones, de qui «totes n'estan enamorades» (p.104). Armanda «recordava el primer dia que el senyoret Eladi hi havia anat a dinar: elegant, escampant olor de quina, vestit de gris fosc i amb un clavell vermell al trauc» (p.105).

Per a Eladi, el matrimoni amb Sofia suposa una ascensió social, i ell ocuparà una posició intermèdia en aquesta nova classe. A tall d'exemple, se sent atret per tota la vida luxosa de Goday i Valldaura, però li fascinen les minyones i ballarines, que l'inciten a tenir «el mal de les faldilles» (p.155). Com diu Salvador, «aquell minyó [l'Eladi] ben educat, simpàtic, passat per la universitat, que hauria hagut de partir el sol amb les dents i que deixava morir la seva joventut entre quatre parets no li feia el pes. En el fons —es digué— deu ser un mediocre» (p.116).

Tornant a la relació amb la muller, Eladi mostra una actitud freda envers ella, fins al punt de dir-li «no sé pas què hi fem, aquí» (p.136) el dia de la boda. Sofia sembla fomentar aquest amor-odi, ja que tot allò que li agrada a un, l'altre ho menysprea: «L'Eladi llegia Proust. El tenia en una llibreria petita, a l'esquerra del llit, a l'abast de

la mà. El llegia a miques: mai un volum de dalt a baix. A la Sofia, aquell gust de l'Eladi per Proust la feia somriure despectivament. [...] Potser la veritat era que Proust no li agradava perquè li agradava a l'Eladi» (p.228). Però per què es casa Sofia amb Eladi si no li agrada? Potser per la semblança amb Salvador o, simplement, perquè en un inici estava veritablement enamorada i l'amor s'ha anat esvaint.

Per altra banda, Farriols s'embolica amb moltes minyones mentre està amb Sofia, que és plenament conscient de les temptacions del marit i «sempre les tria maques [les minyones] — pensava l'Armanda —; es diverteix com pot; fent voltar el cap del senyoret Eladi. Si són ruques, hi cauen; i a ella li agrada que ho hagin de fer d'amagat i de pressa. Si són espavilades, el fan gruar i aleshores, per a la senyoreta, el joc no té preu» (p.154).

De totes les aventures, destaquem la que té amb Pilar Segura que, en deixar-la embarassada, la parella Farriols - Valldaura decideix adoptar la criatura, Maria. La mare adoptiva ho descobreix durant la nit de noces, quan el seu marit decideix castigar-la per haver-lo humiliat. Tot i que Eladi podria haver mantingut el secret, com ho han fet tots els personatges, l'ha desvelat. Curiosament, haver-lo descobert li ha suposat un problema a diferència de tots els altres personatges que l'han mantingut sempre.

Quan neix Maria, el pare s'aferrarà molt més a ella que els altres dos fills (ja ho admet abans de morir que «el petit, en Jaume, no l'havia estimat gaire; li feia angúnia amb aquelles cametes i aquella pell tan esblaimada... la seva mort prematura més aviat el tranquil·litzà», p.239) i la seva dona «estava segura que si podia donar una filla a l'Eladi l'apartaria de la Maria, que era molt bonica i que ell, tothom se n'havia adonat, estimava més que en Ramon» (p.148).

Amb el pas del temps s'inicia la decadència del personatge, que sovint està «incorporat, amb una copa a la mà» (p.141). Quan mor Maria, la seva vida es veu completament arruïnada. «La mort de la seva filla havia matat la seva joventut: els cabarets, les artistes, les cançons... Aquelles nits en què sortia de casa amb el cor agitat, ple d'il·lusió» (p.280).

Eladi, trist i caigut, decideix recórrer a l'alcohol per evitar pensar en misèries i «s'acostà al mirall, que li tornà la seva cara amb els ulls desencisats, amb el front ample, amb les galtes begudes» (p.214). A poc a poc, es deixa endur cada vegada més per la literatura fins que s'hi acaba perdent, oblidant tota la seva família. Acaba substituint les noies pels llibres. És important remarcar que Eladi és l'únic personatge masculí que presenta una evolució clara durant tota la història. Potser per aquest motiu Rodoreda fa que s'obsessiona amb Proust, per mostrar com ha canviat.

Sofia està tan desesperada que «de vegades, quan el veia absort llegint, li venien ganes de tirar-li el llibre per terra d'un cop de mà i de dir-li que era un pobre home que havia tingut una criatura amb una qualsevol. [...] Mentre l'Eladi s'anava afeblint amb les seves obsessions, ella li havia plantat a la cara dos fills» (p.229).

Finalment, Eladi arriba a l'extrem on simplement intenta sobreviure: «L'Eladi hagué de fer un esforç per viure. El seu deliri per les noies s'havia atenuat. Alguna roda no li girava prou bé per dintre» (p.276). Inevitablement, acaba morint: «Els llavis del mort eren blancs, amb la pell tallada per arrugues finíssimes; per entre les parpelles llagrimjava un líquid que no venia de la pena del cor perquè ja feia hores que s'havia parat. Darrera de l'orella dreta una taca fosca s'anava escampant i començava a envair la galta. [...] I a tocar de la fusta de la caixa reposaven els peus que havien estat tan delicats que no podien caminar gaires hores seguides sense que les plantes s'escaldessin...» (p.291).

Resumint, Eladi Farriols xoca amb la resta de personatges de *Mirall trencat* perquè és un mal marit i un mal pare. No es podria afirmar que encaixa perfectament amb cap classe de personatge masculí. Tot i aproximar-se a l'home de metall, tampoc ha arribat mai a emprar la violència contra la seva família i això causa dificultat a l'hora d'emmarcar-lo en la tipologia de Trigueros i Maestre. Tanmateix, cal afegir que el personatge és caracteritzat pel fet de ser un paràsit. Farriols només està interessat en la família Valldaura - Goday per la seva riquesa i està disposat a ascendir socialment, costi el que costi. També destaca per l'evolució que ha patit durant l'obra, des de l'esplendor fins a la decadència, emmarcant-lo com un home transformat.

3.2. Jaume Farriols

Jaume Farriols, el tercer fill d'Eladi i Sofia, sol ser descrit com un nen «neulit» (p.157), malalt i esquifit amb «el pit enfonsat, els ossos de l'esquena com dues pales, el ventre sortit...» (p.164). Així doncs, en ser el més dèbil dels germans, és la víctima dels seus jocs cruels («i l'empenyeren fins a la biblioteca», p.189). Per això, com que se sent tan sol, Jaume es dedica a caçar bestioles i «a les fosques i ben acotxat, sentia bellugar les bestioles a sota del llit i s'adormia feliç» (p.166) perquè és l'única companyia que té.

Dins del nucli familiar, els tres germans no han disposat mai d'amor patern (Eladi ja ho admet que «el petit, en Jaume, no l'havia estimat gaire; li feia angúnia amb aquelles cametes i aquella pell tan esblaimada... la seva mort prematura més aviat el tranquil·litzà, p.239) ni matern. No obstant això, Teresa estima Jaume i al net li agradaria ser com ella. Gràcies a l'àvia pot oblidar-se del món dels nens, representat pel jardí i la teulada des d'on s'escolta Maria i Ramon a la nit. De fet, és l'únic dels fills que té accés al món de la torre (o món dels adults), on beu de l'última copa del joc que va portar Salvador Valldaura de Viena i acaricia les plomes dels paons que té Goday a l'habitació.

Finalment, el germà petit és mort per Ramon mentre juguen. Ho recordarà Maria quan estigui fent l'última volta per la torre abans de suïcidar-se. «En Jaume com un fetus a dins de l'aigua verda amb els ous dels mosquits i ell a dins de l'aigua salada com un fetus de gegant en una aigua sense ventre... en sortiria sol naixeria sol no d'entre les cuixes d'una dona escopit a la vida amb sang... morir a dins de l'aigua una mort sense cadàver que faci nosa, endins, endins, on l'aigua no té color sal als pulmons» (p.245). Rodoreda ja anticipa aquest fet al lector quan Jaume veu unes papallones en el jardí. El simbolisme dels insectes s'empra per representar la metamorfosi i, en aquest cas, el pas de la vida a la mort. També no es pot passar per alt l'últim capítol de la primera part on Teresa veu una tórtora a la finestra. El collaret que porta l'ocell s'assembla a la marca al coll de Jaume i el lector comparteix amb Teresa la causa de la mort i sap que els pares en són ignorants.

En síntesi, Jaume Farriols és un nen que té la vida dificultada no només per sentir un malestar constant, sinó també pel menyspreu i el rebuig dels germans. És subjugat per la resta de la família, sense la possibilitat de poder gaudir de la seva pròpia vida. El personatge encaixa perfectament dins de la categoria del nen. L'infant hauria de ser un sinònim d'innocència, però no és el cas de Jaume, atès que és un nen subjugat, repudiat i maltractat pels germans.

3.3. Ramon Farriols

Ramon Farriols, «amb uns ulls magnífics però poc expressius, amb uns llavis sensuals com els de l'Eladi» (p.221), és el fill gran de Sofia Valldaura i Eladi Farriols. El lector ha d'entendre que Rodoreda forma l'anomenat món dels nens, on trobem el grup de Jaume, Maria i Ramon. És liderat per aquest últim; ell decideix els jocs i assigna els rols. Progressivament, Ramon es va creant un món a part amb Maria, excloent completament Jaume. De fet, el més petit es convertirà en objecte de burles i jocs cruels («I li clavà un cop de puny [a Jaume] al mig del pit com un cop de pedra», p.184 o «Tota la tarda les havien fet córrer a cops de peu i en Jaume, tancat a dins, estava desesperat», p.165). Com més el rebutgen, més els segueix, però per què ho fan? Podria ser perquè Ramon i Maria ja són una entitat, junts es fan forts i independents, no necessiten res més.

És important subratllar que Ramon és un personatge amb dues cares ben diferenciades: la que mostra a Jaume, amb tot el menyspreu, i la que mostra a Maria, amb tot el respecte i amor. Amb ella, Ramon ho té tot, la resta de les persones són sobreres.

Tots aquests jocs cruels acabaran ocasionant la mort de Jaume quan «a tocar de l'aigua en Ramon li tragué la forca del coll i se'n tornà a acabar de pelar-la. En Jaume es passà la mà per la pell humida i sense treure's la mà del coll es girà: el barquet estava encallat en un llot» (p.168). A partir d'aquest moment, el germà gran portarà sempre el remordiment de les seves accions a la memòria.

Passant a la relació entre els dos germans, és representada per l'aigua: «Ho saps que els teus ulls i els meus són d'aigua? [...] Si l'aigua dels teus ulls i la dels meus es barreassin jo seria tu i tu series jo. ¿T'agradaria?» (p.253). Així mateix, «la Maria

veia fulles a dintre dels ulls d'en Ramon: un paradís lluent i fosc que li xuclava la voluntat» (p.253).

Amb la revelació de la veritable identitat del progenitor de Maria, l'amor que senten els ràpidament fuig. Ramon mateix ho diu que «la seva innocència s'havia acabat en el punt en què el seu pare s'havia posat a cridar amb els ulls plens de retrets» (p.373 i 374). Per això, abans de marxar trenca totes les seves joguines, com a símbol de la fi de la infantesa, destruïda pels secrets dels adults. Incapaç de gestionar aquesta pèrdua, Maria decideix suïcidar-se.

No tornem a saber res més d'ell fins ja ben entrada la guerra, quan es retroba amb Sofia. La seva vida ha canviat radicalment: ha viatjat per Amèrica i la seva situació econòmica ha empitjorat. La mare no el reconeix en un inici, però l'Armanda observa que «havia canviat, és clar, però l'havia reconegut de seguida» (p.369). Aquest detall suggereix que la mare mai no havia estat realment al costat dels fills, només la minyona. En aquest moment s'explica que Ramon té dos fills: Ramon i Maria. Els dos noms podrien indicar una repetició de successos entre els germans. De la mateixa manera, podria ser la il·lusió de repetir una infantesa perduda, però el lector mai ho sabrà perquè es conclou la història.

També és interessant veure com Ramon no apareix descrit psicològicament, tot i que sí físicament. Tot el que sabem de la seva manera de ser ho extraiem dels seus actes (els seus jocs, el seu món). És un personatge que evoluciona: s'inicia estancat en un món feliç, amb Maria, que se li esquartera de dalt a baix. Després d'un temps d'absència, apareix totalment transformat en un home sense diners, sense l'aire presumit que havia après de la família i sense l'amor per a la riquesa. Potser és una manera de rebutjar tot el que ha rebut d'aquesta família, que tant de mal ha fet.

En suma, Ramon Farriols és un personatge que ha estat mancat d'amor patern i matern (ja ho diu Armanda, «el que haurien necessitat tant ell com la Maria era que els estimessin», p.281) i aquest fet pot haver provocat que el jove dugui a terme accions de moralitat dubtosa, com l'assassinat de Jaume.

Altrament, Ramon només viu per Maria i en ella diposita tot l'amor de què és capaç d'oferir. Segurament ho fa perquè intueix que és la preferida del pare i, així, aconseguir l'estima del progenitor. Al cap i a la fi, el nom Ramon significa el que protegeix, en aquest cas, la germana. Segons la tipologia de Trigueros i Maestre, Ramon tindria una part més femenina i delicada, la qual mostra amb la Maria. Per altra banda, també es podria classificar com un home de metall que és violent envers en Jaume i en Joan Rodés mitjançant bromes cruels. Per acabar, podria ser un home transformat, malgrat que la seva evolució no se'ns mostri explícitament.

3.4. Jesús Masdéu

Jesús Masdéu «havia nascut sense sort» (p.130) i és el fill de l'amor de joventut entre Miquel Masdéu i Teresa Goday. Per a ella, el nen és un dels seus grans secrets que podria arruïnar tota la relació amb Nicolau Rovira, i per això se'n vol desvincular completament. Teresa, però, decideix apadrinar-lo i el fill es queda amb el pare, d'aquesta manera no se'n separa del tot.

L'etimologia del nom Jesús és una referència bíblica, igual que el de Maria, filla també d'una relació extramatrimonial. Rodoreda els fa servir per assenyalar de manera irònica que són fills il·legítims. Emprar els dos personatges bíblics més carismàtics en la religió cristiana per a batejar dos fills fruit d'una relació extramatrimonial és, clarament, un desafiament.

No és fins als onze anys que Masdéu visita per primera vegada la seva padrina, i és llavors que Goday s'adona que té «la pell fosca, els llavis primis i els cabells negres com un cistell de mores» (p.94) i que «el tenia al davant, estrany, lluny de la seva vida de dona rica, com un retret» (p.95). Ràpidament, Jesús percep que la seva vida és molt diferent de la de Teresa. Sent que no pertany al seu món, ple de luxes, joies i flors. Creu que és inferior a la resta i aquest sentiment el carregarà per sempre. Vegem per exemple la cita «anava de negre i s'havia posat corbata, però duia els cabells massa llargs i desentonava» (p.135). Masdéu desentonava perquè no tenia res a veure, ni en el vestir, ni en les riqueses...

El seu caràcter, malgrat les dificultats que es troba per la vida, és valent, gens consentit, ple d'idees i feliç d'haver trobat el seu camí. Quan està sol fa la següent

reflexió: «no es queixava mai de la seva vida perquè, segons a quines hores, a tres passos del cavallet, sentia una escalfor al cor i una mena de bogeria al cervell que res del món no hauria pogut donar-li fora de la seva feina. Des del seu colomar, tot mirant l'estesa de terrats plens de roba blanca que la marinada feia gronxar, pensava que no s'hauria volgut canviar amb ningú» (p.133).

Jesús, els pares del qual estan obsessionats en què «ha de ser un senyor» (p.93) es dedica a la pintura. Tot i el seu esforç, Teresa troba que «encara tens molt de camí per caminar, Jesús; com diu el meu marit, un cromo el pot fer tothom». Creu que el seu fill il·legítim mai serà prou bo. Els comentaris negatius de la “padrina” no l'afecten, tanmateix, sí que admet que tenia «una mena de felicitat empeltada de melangia que devia anar arrossegant des dels seus anys de criatura» (p.132), atès que ja no vivia amb la mare.

Ben entrada la guerra, Masdéu obté la grandesa que sempre havia estat buscant. Ja ho veu l'Armanda quan se'l troba a la torre: «tenia aires de manar més que els altres. No parava de donar ordres a tort i dret» (p.346). Finalment, mor de manera heroica i reconeguda, com es veu quan «a l'enterrament hi havien anat més de cinc mil persones...» (p.369).

En conclusió, Jesús Masdéu és retratat com inferior a la resta de personatges de la societat burgesa catalana. La seva vida ha sigut molt difícil i les condicions en les quals li ha tocat viure no l'han ajudat. Segons la tipologia de Maestre i Trigueros, Masdéu no es podria classificar sota cap classe de personatge masculí. Al que més s'acosta és al de l'home femení, ja que és rebutjat per la societat. Ara bé, aquests personatges són rebutjats per no encaixar dintre dels estereotips masculins i aquest no és el cas de Jesús, el qual compleix algunes de les seves obligacions masculines, com per exemple anar a la guerra. No obstant això, Jesús mai ha tingut una bona relació amb el món femení. La seva mare biològica el troba lleig i no li agrada el que fa. Així mateix, la mare adoptiva tampoc l'admet i la Sofia el tracta amb arrogància i superioritat sempre que va a casa de la Teresa. A més, tampoc se'n sap res de cap dona ni parella. Finalment, afegim que encaixa dins de la categoria d'home transformat, ja que pateix un canvi des de l'inici fins que es conclou la història.

3.5. Miquel Masdéu

Miquel Masdéu «vestit de soldat que apuntalava amb un fusell amb la baioneta calada en un tamboret» (p.311) és un dels primers amors de Teresa Goday i el pare de Jesús Masdéu. A ella, li suposa un greu problema, ja que el fet de tenir un fill fora del matrimoni podria arruïnar el seu matrimoni amb Nicolau Rovira i no assolir l'ascensió social que tant busca.

Quan Teresa el va veure per primera vegada «li vingueren ganes de riure per l'aire tan poc marcial d'aquell noi que hauria volgut imposar-se i no ho aconseguia» (p.311). Masdéu és un fanaler, un ofici senzill d'il·luminar a trenc de fosc els carrers. Tanmateix, amaga un gran secret i és que «quan havia començat a festejar-hi no li havia dit que fos casat» (p.44). El nom de Miquel és el d'un àngel, que representa quelcom invisible i serà així com Goday l'acabarà percebent, perquè després de deixar-la embarassada desapareixerà. Tot i les dificultats, el pare acabarà adoptant el fill, que anomenaran Jesús, amb la seva dona.

Abans de morir, Teresa recorda els homes de la seva vida i de Miquel, el seu «àngel esparracat» (p.316), troba que «havia estat la il·lusió d'una bogeria viscuda per carrers deserts a l'hora de les primeres estrelles i a l'hora de les últimes estrelles quan el cel que mor i el cel que neix tenen el mateix color» (p.326 i 327). Ara només li queda el record idealitzat d'una relació d'amants, «d'aquell noi amb les dents lluints i blanques, de llet, amb una mirada dura i tendra que robava el cor... una mica trist...» (p.312).

En darrer terme, Miquel Masdéu és un home adúlter el qual no va tractar Goday de la millor manera. Com que no coneixem aquest personatge en primera persona (tot el que sabem és gràcies a Teresa), manquen dades i, per tant, no es pot afirmar que encaixi dins de cap categoria de personatge masculí de la tipologia de Trigueros i Maestre. Malgrat això, es podria aproximar a l'home de metall, pel fet que exerceix violència cap a la dona (en aquest cas, Teresa) enganyant-la i utilitzant-la per a satisfer els seus propis desitjos.

3.6. Amadeu Riera

Amadeu Riera és «el notari de moda» (p.69) que coneix Teresa durant un concert de *La Traviata* a la llotja de Barcelona. Descrit com «alt, torrat de pell, amb un ble de cabells damunt del front» (p.89) serà l'amant de Goday durant molt de temps, malgrat que tots dos estiguin casats (Amadeu, segons Eulàlia, és «un home que podria haver triat i es casa amb la més lletja», p.99). Teresa troba en el notari un aliat valuós per controlar les compres de Salvador, i sempre té entrada directa a casa dels Valldaura - Goday. Quan Amadeu va a dinar amb la dona, «la senyora Valldaura ja devia tenir una sabata pelada d'un costat de tant fer peuet amb el notari» (p.382). La presa de consciència que Salvador mai no l'estimarà com va estimar Barbarà, empeny a Teresa a enfortir encara més la relació amb Amadeu.

Una vegada mor el marit, Goday li donarà la perla de Valldaura a Riera perquè era «massa bonica per acabar en un cementiri» (p.325). Els dos homes comparteixen característiques: són de casa bona i tranquils. Potser per això, el notari rep la perla, perquè és ell qui, simbòlicament, substitueix Salvador a la vida de Teresa.

També destaquem que Amadeu és un nom germànic compost format per “ama” i “déu”, que estima Déu. El significat es podria relacionar amb què ell veu a Teresa com un déu: la magnifica i la idealitza.

A mesura que avança la novel·la, Riera entra en la vellesa («es veié ja vell», p.356), fa un balanç de què ha estat la seva vida i reconeix que «havia somiat una altra vida, molt diferent de la que havia anat vivint, molt diferent de la vida del seu pare» (p.198). Es planteja si «havia estat amb la Teresa l'home que havia volgut ser i que mai no havia gosat ser o havia estat el notari famós, respectable» (p.203 i 204). Ara se sent «una mica buit, una mica ensonyat, es deixava dur entre gent indiferent, marejat per la fortor de vernís, ell que havia tingut un cap romàntic i una joventut plena de foc» (p.199) i li apareix l'oposició entre el que podia ser i el que ha estat. Idealitza la relació passada amb Teresa on «es trobaven [...] per estimar-se amb bogeria com si el món s'acabés en tardes glorioses de postes vermelles i de núvols negres» (p.188) i «que cada vegada l'omplia de sensacions noves, de vida més plena» (p.203).

Tanmateix, Amadeu mai arriba a saber el perquè es trenca la relació, potser per la manca de conflicte quan «en morir Valldaura la seva passió per la Teresa hagués minvat perquè no hi havia ni rivalitat ni necessitat de fer-se preferir» (p.351) o pel desgast («¿Per què s'havia cansat de sentir-se com se sentia a l'hora d'estimar-se amb la Teresa?», p.203). De fet, no hi ha un únic motiu clar per la ruptura, sinó que es va deixant morir, però sempre portaran aquest amor en el record. Fins i tot, la perla grisa que es posa quan va a veure Teresa ja quasi paralítica, s'ha desenganxat. Tot i que s'han estimat, sempre pensa «que s'havia portat malament amb la Teresa» (p.356).

La novel·la mai explica del tot la naturalesa de la relació, i això permet al lector decantar-se per diferents opcions de per què pensa que s'havia portat malament. Teresa podria haver exigit molt d'Amadeu i ell es devia haver sentit malament per no haver-li donat. De la mateixa manera, Riera podria creure que Teresa es mereixia molt més i que ell mai no li podria proporcionar, perquè no es podia permetre oferir-li res més.

Un altre detall revelador és el fet que el notari «té una rosa damunt damunt de la taula» (p.111). Rodoreda utilitza aquest símbol per introduir el tòpic literari de *collige, virgo, rosas* (cull, verge, les roses). Similar al *carpe diem*, és una incitació a aprofitar la joventut abans que el temps passi i desaparegui la bellesa, simbolitzada per la rosa. Així doncs, Teresa aprofita el seu moment de plenitud per collir la rosa, que representa l'amor dels dos amants. És com si Amadeu fos qui la fomentés a aprofitar l'últim vestigi de bellesa i joventut, perquè aviat entrarà en una vellesa poc amable, més aviat decrepita i decadent.

En altres paraules, Amadeu Riera és un home sensible i bo que estima Teresa d'una manera silenciosa per evitar escàndols. No es podria classificar completament dins de cap categoria de la tipologia de Trigueros i Maestre. Podria ser un home ric, però no es dedica a ostentar el seu poder econòmic. Val a dir que Teresa no depèn de la fortuna d'Amadeu, perquè ella ja s'ha fet rica gràcies a Nicolau, primer, i Valldaura, després. Per altra banda, s'aproxima a un home àngel que actua com a figura protectora de Teresa. L'ha protegida en els negocis, en la venda de la casa, un cop vídua li ha fet companyia...

3.7. Nicolau Rovira

Nicolau Rovira és un «vell de diners» (p.48) que viu una vida plàcida, però afectada per una salut delicada perquè «devia tenir una bona bronquitis, el pobre» (p.39). Quan coneix Teresa, s'hi entrega i li concedeix tot el que desitja, fins al punt que «era capaç de gastar-se una fortuna per fer-la [Teresa] lluir» (p.42). La passió que sent per ella és tan forta que «no devia haver pogut resistir les emocions del matrimoni» (p.38).

El nom Nicolau té el seu origen en el grec 'Nikolaos' i deriva de les paraules 'nikē' (victòria) i 'laos' (poble). Per tant, el seu significat etimològic és 'victòria del poble'. Al llarg de la història, ha estat un nom popular en diversos contextos culturals, especialment a l'església cristiana per la figura de Sant Nicolau, un bisbe del segle IV conegut per la seva generositat. L'ús del nom en l'obra, no és casualitat; Nicolau Rovira encaixa plenament amb aquest significat simbòlic perquè és un home generós i disposat a satisfer els desitjos dels altres, especialment els de Teresa. Un exemple d'això és quan li compra una joia o li regala un armari japonès. Així mateix, un cop mort la deixa molt ben posicionada i també li ofereix unes relacions socials d'alta classe. Nicolau aconsegueix treure Goday del forat on era. S'ha de recordar que era filla d'una peixatera i mare soltera i només amb aquestes dues condicions, havia d'estar condemnada a una vida humil, però s'acaba sortint gràcies al marit.

Pel que fa a l'amor, els sentiments de Nicolau no semblen tenir límit. Malgrat gaudir del poder econòmic, és Teresa qui adopta el paper dominant en la relació. Ell es deixa portar, sotmetent-se a les seves decisions per tal de complaure-la. Això facilita que Teresa se n'aprofiti i l'utilitzi com un «trampolí que l'havia llançada al món de Salvador Valldaura» (p.326). Abans de morir, Goday admet la importància que ha tingut Rovira en la seva vida i que «li ho devia tot: l'havia afinada, l'havia tret de la misèria» (p.60). Així doncs, tot i que Nicolau desapareix relativament aviat, la seva funció és clau dins de la novel·la; és a partir d'ell que es construeix el món de secrets i aparences de la família Valldaura - Goday.

A escala simbòlica, Nicolau és representat com un armari japonès que regala a Teresa. Tal com indiquen Campillo i Gustà en el seu estudi de *Mirall trencat* (1985, p.31) «ell mateix és, per a la seva dona i per a tothom, un armari», però no

n'expliquen el perquè. Nosaltres entenem que Teresa interpreta el marit com un armari on desar el gran secret d'en Miquel, que inicia tota la trama. Considerem que Nicolau actua de manera hermètica, com un armari tancat a pany i clau, pel fet que en desconeixem els pensaments, les emocions i el passat. Així ho descriu Rodoreda quan assegura que a Nicolau «li costava Déu i ajuda entrar i sortir de l'armari» (p.47). A partir d'aquesta metàfora, també s'expressa la rigidesa física i la immobilitat del personatge, que no evoluciona. Aquest encarcament ve subratllat «per una veu una mica enrogallada» (p.40), una veu que no és clara, nítida.

D'altra banda, Rovira és caracteritzat per pertànyer a l'alta burgesia i disposar d'una gran fortuna. Es tracta d'algú que pot satisfer qualsevol caprici material, sigui propi o aliè. No obstant això, no acaba d'encaixar en aquests estereotips. És confiat, bo i una mica ingenu. Així queda reflectit quan no sospita res sobre la pèrdua de la joia, i també quan manté una actitud generosa i submissa davant de Teresa. Decideix adoptar aquest caràcter perquè sap que està en els últims anys de la seva vida i vol gaudir d'una presència fresca.

Segons la categoria de Trigueros i Maestre, Nicolau, doncs, es pot classificar dins de la categoria d'home ric, però amb matisos: no és un home dominant, sinó que actua amb bondat i submissió. La seva fortuna serveix com a vehicle perquè Teresa pugui transformar la seva vida, i ell ho accepta amb serenitat, sense conflicte ni oposició.

3.8. Salvador Valldaura

Salvador Valldaura ens ve presentat com un home «ben plantat, ros i elegant» (p.60) i que «feia goig: amb el frac ben tallat, el pit de la camisa blanquíssim i la barba rossa una mica esbullada» (p.64). Aquesta elegància és admirada per Eladi, que reconeix que «[Salvador] vestia d'una manera impecable: «quan el conegui més li hauré de preguntar quin sastre el vesteix; estarà content» (p.116). És el segon marit de Teresa i el matrimoni sorgeix després que en Rafael els invités a dinar amb uns amics perquè tots dos «anaven una mica perduts: ella viuda feia més poc d'un any i ell sense cap parent a Barcelona» (p.58). En aquest sentit, el nom Salvador esdevé simbòlic: ell és qui rescata Teresa després de la mort de Nicolau Rovira i gràcies a aquest nou enllaç Teresa Goday es podrà permetre molts de luxes.

En general, Valldaura és com una perla, un objecte bonic per fora i per dins i d'alt valor. Malgrat que aparenta ser l'home perfecte, amaga un gran secret: la relació que va mantenir amb Bàrbara, que va acabar amb un final tràgic. En ser un apassionat de la música romàntica (fins i tot «la Marina Riera l'ha vist algunes vegades tot sol al concert», p.89), l'home coneix una violinista vienesa i se n'acaba enamorant. Tots dos mantenen un amor completament romàntic, que arriba al punt on es compara Bàrbara amb Ofèlia de *Hamlet*. Encara més, el suïcidi de la noia suposa una manera romàntica de posar el punt final a la història. Teresa coneix el passat de Salvador i admet que no li agrada gens. «I li feia nosa aquella història de Viena –ho sabia tothom– que encara el tenia desballestat» (p.61). Salvador sempre portarà Bàrbara en el cor i reconeixerà que «hi ha gent que amb un record en té per tota la vida» (p.116). Aquest fet li provoca que no pugui estar completament dedicat a Teresa, perquè hi ha una part seva closa i reservada al vell amor vienès. Així, l'home viurà entre el somni i la realitat, en el qual predomina el record. També impulsarà que Goday, mancada d'un amor total per part del marit, comenci una relació paral·lela amb el notari.

L'inici de la relació amb Teresa és un mecanisme de substitució. Ja des del principi, Salvador li regala a Goday unes violetes, les mateixes flors que donava a Bàrbara «com si l'idil·li de Viena tornés a començar» (p.60). Valldaura finalment se n'acaba adonant que el seu nou amor no serà igual que amb la vienesa. Les violetes no encaixen en el món de Teresa; les de Viena no tenen el mateix color ni fan la mateixa olor que les de Barcelona.

En la vellesa, reflexiona sobre la seva vida. El lector sempre havia cregut que havia sigut un pare modèlic per a Sofia (ho diu Eulàlia a Quim: «la teva fillola està enamorada del seu pare», p.98), però no és ben bé així. Salvador reconeix que no creu «haver estimat mai la Sofia com els pares acostumen a estimar els fills. M'ha mancat l'esperit paternal. L'arraconar-me a ella quan era petita havia estat una necessitat» (p.278). També se sent culpable per no haver sigut la seva millor versió amb Teresa, perquè ha estat massa consumit pel record de Bàrbara: «he estimat la Teresa, però no soc l'home que ella necessitava; perquè un racó important de la meva ànima li ha estat vedat sempre» (p.277). Tots aquests pensaments es coneixen quan Eladi, en els seus darrers dies, descobreix un quadern antic de Valldaura.

En substància, Salvador Valldaura ha sigut un bon marit per a Teresa, però mai n'ha arribat a estar enamorat. Sempre ha tingut al cap Bàrbara i això li ha impedit donar el millor d'ell. Valldaura es podria classificar com un home àngel segons la tipologia de Mestre i Trigueros, ja que ha estat present en l'obra per ajudar Goday quan ho necessitava i li ha permès canviar la seva vida. De fet, Salvador és tan bo que quan el pinta Jesús, la veu omniscient afirma que «sense que ho hagués fet expressament, Moisès s'assemblava al senyor Valldaura» (p.130). Moisès és un personatge bíblic que, segons el relat de l'Èxode, va alliberar el poble jueu de l'opressió a què es veia sotmès per Egipte. Va proporcionar segons el mateix relat la taula de lleis de Déu per al seu poble. S'empra aquesta comparació per indicar que el marit de Teresa era increïble.

Aquesta faceta bonhomiosa torna a sortir quan Filomena el compara, gràcies a la barba i el bigoti tan poblats, a «un home antic d'aquells de la Història Sagrada» (p.380). A més, Joan Rodés esmenta la veneració que li produeix Salvador. Tothom dona per fet que és un home espectacular.

Finalment, afegim que Salvador encaixaria dins de la figura d'home ric. Tanmateix, Valldaura difereix una mica de la definició del prototip d'aquest personatge masculí, ja que no es dedica a ostentar la seva riquesa. De la mateixa manera, podria ser un home femení, el qual disposa d'una part més apassionada i sensible, o un home àngel, que protegeix a Teresa.

4. Personatges masculins secundaris

Els personatges masculins secundaris han participat en la història en un moment determinat de la trama, tanmateix, no s'ha aprofundit molt en ells. Tenen un paper important espontani perquè la seva aparició ha permès modificar el comportament d'algun protagonista, però aquí s'acaba.

4.1. Begú

Begú és el propietari d'una de les joieries més importants de Barcelona. «Era un home ben plantat, rosat de pell, amb els cabells arranats i les celles espesses» (p.41) que ajuda Teresa a estafar el seu marit.

En el primer capítol, la parella acabada de casar decideix anar a comprar un fermall a la joieria. A continuació, Goday fingeix que l'ha perdut, però en realitat l'ha anat a revendre al mateix joier per, més endavant, comprar-lo una altra vegada. A mitjans de la primera part, Eulàlia comunica a Teresa que Begú s'ha mort. Això portarà que ella, ja casada amb Valldaura, recordi aquell temps amb en Nicolau.

Malgrat tenir poca informació sobre el joier, es podria afirmar que és un empresari sense escrúpols. No mostra ni una gota de remordiment a l'hora de ser còmplice de tot l'engany de Teresa. Fins i tot somriu amb «els ulls plens de malícia» (p.43). El que més valora és guanyar diners i li és igual a qui perjudiqui per aconseguir-ne.

En resum, Begú és un personatge que Rodoreda utilitza per mostrar la importància que té la riquesa material enfront de la sentimental en la novel·la. Segons la tipologia de Trigueros i Maestre, no encaixa en cap tipus de personatge masculí. Podria acostar-se a ser un home ric (Teresa el descriu com «dret, elegant, amb el vestit fosc ratllat i una perla grisa al mig de la corbata» i també amb les ungles «impecables, ben tallades, lluents», p.38), però no es pot demostrar que ho sigui, perquè el lector desconeix la seva vida fora de la joieria. També convé remarcar que és, igual que Eladi, un paràsit. Com Farriols, tots dos s'aprofiten de la riquesa dels Valldaura - Goday per treure'n benefici. Així doncs, això demostra que no només el marit de la Sofia és l'únic personatge masculí descrit amb malícia dins de la novel·la, sinó que també n'hi ha d'altres com Begú.

4.2. Els Bergadà

Joaquim Bergadà, enamoradís i amb unes idees esbojarrades, és un bon amic de la família protagonista, principalment de Salvador. És ell qui el presenta a Bàrbara, que esdevindrà una de les dones més importants de la vida de Valldaura.

En canvi, per a Teresa en Joaquim és insuportable: «en Quim, a tu ja t'ho puc dir, m'està acabant la paciència» (p.88). Ell n'és plenament conscient, d'aquest sentiment i, de fet, confessa a Salvador que «la teva dona [Teresa] és sensacional; però em sembla que a mi no em pot veure ni en pintura» (p.86). Per a Goday, l'amic de Valldaura encarna tota l'aventura de Viena, tot allò que voldria oblidar. Malgrat això, Eulàlia manté viu aquell record explicant-li la història detalladament mentre estan al Liceu.

El disgust que sent Teresa per Bergadà només augmenta quan els vol comprar la masia de Vilafranca on el matrimoni havia passat la lluna de mel. Ella no havia gosat dir a Valldaura «que a la masia hi havien passat la lluna de mel, que era una finca massa bona perquè anés a parar a mans d'aquell burro que havia trobat que la nena tenia ulls de japonesa, que al cap de quatre dies se n'atiparia i que els masovers acabarien empaitant a cops de roc» (p.90). Goday el veu com un boig i no pensa permetre que els destrossi la vida.

Per altra banda, Joaquim té un germà: en Rafael. És un empresari casat amb l'Eulàlia que acaba sent assassinat. Després de la seva mort, la dona trobarà refugi en el cunyat, perquè «ell estimava en ella el que li havia quedat per dintre del germà mort violentament i ella en ell el que duia a dintre des del néixer d'aquell marit que havia estat el primer amor de la seva vida» (p.226).

En síntesi, els germans Bergadà són dos personatges secundaris de la novel·la que contribueixen a complementar tot el món de la família Valldaura - Goday. En disposar-ne de poca informació, és difícil classificar-los en una categoria de personatges masculins segons la tipologia de Trigueros i Maestre, però es podria dir que s'aproximen a la figura d'home ric. Amb tot, ens ha semblat rellevant dedicar-hi un apartat en aquesta anàlisi, ja que apareixen a tota la trama de *Mirall trencat* per donar suport a Salvador.

4.3. Joan Rodés

Joan Rodés, professor de piano dels nens, hauria estat un gran concertista «si no hagués estat per l'accident que li deformà el peu i li escurçà la cama» (p.206). És un home senzill amb un caràcter innocent que «feia una vida simple; menjava

frugalment: per sopar un ou passat per aigua i un vas de llet calenta amb una pela de llimona a dintre» (p.207 i 208).

Tot sembla anar bé quan els jocs cruels d'en Ramon i la Maria interrompen la seva tranquil·litat. Finalment, decideix parlar amb Teresa per tal d'ensenyar-li una carta de Granados «perquè veies que no era un professor de piano qualsevol i que les bromes que els nois li feien s'havien d'acabar» (p.206). Aquest gest evidencia la seva necessitat de reivindicar-se i recuperar certa dignitat personal.

També apareix a la novel·la amb una funció clau, la de revelar a Goday que coneix l'existència de Lady Godiva. Després de parlar sobre el mal comportament dels nets amb l'àvia, decideix ensenyar-li un retrat de Pilar Segura, que s'ha mort recentment. Rodés admet que «com que soc una mica curt de vista de moment vaig pensar que era el retrat de la Maria...» (p.210).

D'altra banda, la seva figura és també una representació de com l'art esdevé refugi per a aquells que no encaixen dins les estructures socials convencionals. La seva discapacitat i el seu estil de vida el situen als marges, però el piano li permet conservar una identitat pròpia i una certa noblesa.

Tot i aparèixer en un sol capítol, Joan Rodés és un personatge secundari dins de *Mirall trencat* que alimenta els secrets de la família Valldaura - Goday. És difícil classificar-lo en una classe de personatges masculins per les escasses descripcions en l'obra, però es podria afirmar que s'apropa a la figura de l'home femení. Els seus interessos, com tocar el piano, s'associen més a la feminitat. També comparteix alguns trets tradicionalment presents en les dones, com la sensibilitat, la tendresa o la docilitat.

5. Constatacions

Un cop analitzats cadascun dels personatges masculins, n'extraiem diverses constatacions que exposem de manera succinta i que ens serviran de punt de partida per a elaborar-ne les conclusions:

– Pel que fa al nombre de cites recollides, Eladi Farriols és el personatge masculí més descrit en tota la novel·la. Té un total de vuitanta-set cites, vint-i-nou de les quals són físiques i cinquanta-vuit psicològiques. Això ens aporta la voluntat de Rodoreda d'emfasitzar aquest personatge per tal de mostrar la seva evolució al llarg de la història. El coneixem des de l'inici, quan era un noi molt interessat en la riquesa dels Valldaura i en les faldilles fins a la seva decadència. És a dir, quan començava a construir el seu castell, fins que se li ensorra.

– Tot i no ser el més descrit, Ramon Farriols també evoluciona. Amb un total de trenta-dues cites (vuit físiques i vint-i-quatre psicològiques) i sent el quart més descrit, Ramon difereix del seu pare en el sentit que el lector no veu el procés de canvi. Desapareix a mitjans de la segona part i retorna com un home canviat. La metamorfosi que fa, al contrari d'Eladi, no és vers la decadència, sinó cap a una estabilitat emocional. No s'enriqueix, però manté una família, a diferència del seu pare, que s'enriqueix, però perd la família i l'equilibri emocional.

– El personatge masculí menys descrit, amb només una única cita física, és Rafael Bergadà. Com que només apareix per afegir profunditat a la trama del seu germà i també per aportar una nota històrica, un reflex d'un moment social i polític, resulta natural, doncs, l'escàs nombre de cites.

– El personatge masculí que ha tingut una vida més desgraciada (i efímera) ha sigut Jaume Farriols. Es podria dir que és una víctima en majúscules: neix neulit, amb problemes de salut, és menyspreat i maltractat físicament i psicològicament pels germans i, endemés, viu la indiferència absoluta dels pares. Només troba consol en el refugi dels insectes petits del jardí i potser per això li agraden tant, perquè s'hi veu reflectit. Podríem al·ludir a les similituds que comparteix amb Gregor Samsa de *La metamorfosi*, un personatge que viu com un insecte, totalment exclòs de la societat.

– També cal remarcar que ningú ha tingut una vida feliç en la novel·la. Cadascú posseeix els seus secrets, alguns dels quals són colossals - ja sigui un fill il·legítim, un amor tràgic o fins i tot una relació incestuosa - i d'altres més intrascendents, però intensos - com ara la joia venuda i recomprada, les cartes amagades o les amants ocultes - . Rodoreda, doncs, ens convida a la reflexió sobre la misèria i el patiment dels humans a partir de la història d'una família, els Valldaura - Goday.

– Destaquem que la majoria dels personatges masculins surten malparats per culpa de la infidelitat, la mentida, la prepotència o la manipulació. Amb tot, Salvador Valldaura és l'únic que se'n salva. És retratat d'una manera positiva, com un home bo i sincer que estima la seva dona, malgrat que amagui un amor sincer per Bàrbara.

– Tots els personatges s'han pogut identificar a un tipus masculí segons la tipologia de Trigueros i Navarro. Ara bé, la majoria han estat classificats en més d'un tipus de personatge masculí. La raó és que els personatges de *Mirall Trencat* no són plans ni són arquetipus, sinó que són complexos; evolucionen i canvien. Els dos tipus masculins que han sortit més han sigut, en primer lloc, l'home femení amb cinc personatges i, en segon lloc, l'home ric amb quatre. El segon és obvi, perquè la trama se centra en la societat burgesa catalana del S.XX. Per altra banda, la presència d'homes femenins a *Mirall trencat* és molt comuna, atès que Rodoreda va voler invertir els rols de gènere. És a dir, en aquesta història, mentre les dones es presenten més dominants, els homes adopten un rol més passiu i femení.

– Hi ha dos personatges que podem relacionar amb la música: Salvador Valldaura i Joan Rodés. Valldaura és un apassionat de la música romàntica i tot el que estigui relacionat amb aquest moviment literari. Rodoreda empra aquest amor que sent pel romanticisme i fa que visqui un amor romàntic amb un tràgic final. Altrament, Joan Rodés també se'l relaciona amb la música perquè és el professor de piano, però d'ell en tenim poca informació perquè només apareix en un capítol.

– Alguns personatges de la novel·la tenen amants. Posem èmfasi sobretot en Eladi Farriols i Miquel Masdéu. El motiu pel qual Farriols manté relacions extramatrimonials és perquè està insatisfet amb Sofia. De fet, ell mai l'ha estimada, però es casa amb ella pels seus diners i la posició social que li pot oferir. Això provoca

que Eladi comenci a anar al darrere de totes les minyones del servei. Paral·lelament, Miquel és un home adúlter que enganya la seva dona amb Teresa, una noia innocent i jove que no sabia el que feia.

– El sentiment de viure del record és molt present a *Mirall trencat*. Principalment, això s'exposa amb Salvador, que sempre projecta a la memòria el seu amor efímer amb Bàrbara. No només li passa a ell, a Sofia, Teresa, i Ramon també. Goday mai oblidarà els seus inicis humils i de tant en tant encara pensa en Miquel i en aquella vida que ha deixat enrere. Sofia guarda les cartes que li va escriure Lluís Roca d'adolescents, però que finalment acaba destrossant, perquè no vol que el record li faci més mal. Ramon té idealitzat el seu amor d'infància amb Maria fins i tot quan ja és un adult. La seva obsessió arriba al punt de batejar els seus dos fills amb els seus noms, Ramon i Maria. En síntesi, un dels temes principals que abarca aquest llibre és el sentiment de nostàlgia i es mostra present en la majoria dels personatges.

– Finalment, hi ha dos personatges masculins que es poden relacionar amb les flors: Salvador Valldaura i Amadeu Riera. El primer se l'associa amb les violetes que regala a Bàrbara i que més endavant tornarà a regalar a Teresa, per evocar una altra vegada l'amor idíl·lic de Viena. El segon, el notari Riera, és representat per la rosa que té al despatx, que indica al lector que és un home romàntic i sensible.

6. Conclusions

La nostra hipòtesi suggeria que tots els personatges masculins de *Mirall trencat* podrien ser classificats segons la tipologia dels autors Sergio Trigueros Navarro i Antoni Mestre Brotons. Per recordar-la, ara se'n farà un resum, però si es vol veure més en detall es pot tornar a llegir el segon apartat del marc teòric.

Segons Trigueros i Mestre, hi ha set tipus d'homes en la narrativa de Mercè Rodoreda: l'home àngel, l'home de fe, l'home femení, l'home de metall, l'home paràsit, l'home transformat i l'infant. La present recerca vol mostrar que no és possible encaixar cadascun dels personatges masculins de *Mirall Trencat* en aquestes categories.

En primer lloc, la majoria dels personatges beuen de dues categories, sigui perquè han evolucionat i han patit canvis, o bé perquè es mostren amb una complexitat de caràcter, difícil de resumir en una etiqueta. Vegem, a tall d'exemple, els casos d'Amadeu Riera o Salvador Valldaura, personatges profundament complexos, que viuen dels records i de les contradiccions. En contraposició, trobem Eladi Farriols, Jesús Masdú o Ramon Farriols, que pateixen una transformació psicològica durant la història. Assumir que cada personatge ha d'encaixar dins d'una tipologia és utòpic, ja que rere la novel·la hi ha anys de planificació i esborranys per tal de dissenyar personatges de profunditat psicològica, com un mirall de la condició humana.

L'estudi també ha permès veure que Rodoreda va decidir trencar amb els rols de gènere. Deixant de banda que no hi ha cap personatge arquetip - com succeeix a *La plaça del Diamant* amb Quimet o Antoni -, a *Mirall trencat* són precisament les dones les més dominants, com ara Teresa, Sofia i fins i tot la jove Maria. Són elles qui posen a rega als homes sempre que s'equivoquen. A tall d'exemple, quan Salvador està a punt de vendre la finca de Vilafranca, és Teresa qui el fa reflexionar i evita que la vengui. Podríem afirmar que molts dels personatges masculins fan allò que decideixen els personatges femenins. És a dir, Maria domina Ramon, Teresa domina Amadeu Riera i Begú, Sofia domina Eladi, etc.

Per altra banda, els personatges masculins són retratats d'una manera més femenina, en el sentit que dins de la novel·la es mostren sensibles, dòcils i obedients. Fins i tot, de vegades se'ls presenta subjugats. Recordem la nit de noces quan Sofia rebaixa el

seu marit. Amb aquest canvi de rols, es transmet al lector que els personatges masculins poden tenir una part més femenina i que els femenins poden mostrar-se més masculinitzats. En definitiva, Rodoreda trenca els rols establerts tradicionalment i els transgredeix.

Endemés, hem constatat que a l'obra que analitzem manquen tipus de personatges masculins segons la tipologia de Trigueros i Maestre. O sigui, ni podem atorgar un arquetipus a cada personatge - perquè alguns patrons encaixen en més d'un dels personatges - ni tota la tipologia ve representada per un personatge. No hi ha, doncs, una relació unívoca, com sí que passa a *La plaça del Diamant*, on els personatges encaixen bé en un arquetip. I aquest fet ens mostra que Rodoreda ha evolucionat i madurat com a escriptora.

A causa de la impossibilitat de fer quadrar els personatges segons la tipologia de Trigueros i Maestre, hem decidit crear el nostre propi model, segons el qual hem anomenat cada patró amb el nom d'un personatge de la literatura universal. A partir de la nova tipologia que proposem, es poden classificar tots els personatges masculins de *Mirall trencat*. Com es pot veure, n'hi ha alguns com Salvador Valldaura i Eladi Farriols que els emmarquem en més de dos models, mentre que alguns altres els emmarquem en un de sol.

També destaquem alguns aspectes de la nostra tipologia envers la de Trigueros i Maestre. Primerament, alguns arquetipus s'han mantingut intactes, simplement n'hem canviat el nom. Seria el cas de l'home ric que és Jay Gatsby (amb el matis que el personatge no necessàriament ha d'ostentar la seva riquesa), l'home de metall que és Sebastià (*Terra Baixa*), l'home femení que és Antoni (*La plaça del Diamant*), l'home àngel i guia que és Virgili (*La Divina Comèdia*) i l'home transformat que és Gregor Samsa (*La metamorfosi*). D'altres els hem afegit perquè mancaven a la tipologia original com Atticus Finch (*Matar un rossinyol*), Iago (*Otel·lo*), José Arcadio Buendía (*Cent anys de solitud*), Oliver Twist (*Oliver Twist*), Sancho Panza (*Don Quixot*) i Winston Smith (1984). La tria dels noms dels prototips no ha sigut fàcil i han estat molt pensats. La majoria han sigut basats en preferències personals, però molts altres personatges també encaixarien en les diferents tipologies.

Vegem, doncs, com queda resumida la tipologia de personatges en el requadre que presentem tot seguit:

Tipus d'home	Característiques	Exemples a <i>Mirall trencat</i>
Antoni (<i>La plaça del Diamant</i>)	Home dòcil, obedient, sensible i que no encaixa dins dels estereotips de la masculinitat tradicional.	Jesús Masdéu, Salvador Valldaura, Amadeu Riera, Ramon Farriols i Joan Rodés.
Atticus Finch (<i>Matar a un rossinyol</i>)	Home bondadós, altruista i respectuós que es preocupa pels del seu voltant.	Salvador Valldaura i Jesús Masdéu.
Gregor Samsa (<i>La metamorfosi</i>)	Home que pateix una transformació al llarg de la història.	Ramon Farriols, Eladi Farriols i Jesús Masdéu.
Iago (<i>Otel·lo</i>)	Home interessat que només busca el seu benefici.	Eladi Farriols i Begú.
Jay Gatsby (<i>El gran Gatsby</i>)	Home adinerat i de classe social alta.	Salvador Valldaura, Nicolau Rovira, Joaquim Bergadà i Rafael Bergadà
José Arcadio Buendía (<i>Cent anys de solitud</i>)	Home que es refugia en la seva passió per evadir-se de la realitat.	Eladi Farriols
Oliver Twist (<i>Oliver Twist</i>)	Home desafortunat que és marginat per la resta de la societat.	Jaume Farriols

Sancho Panza (<i>El Quixot</i>)	Home que és feliç i està satisfet amb si mateix. No és ambiciós i valora el que té.	Joaquim Bergadà i Rafael Bergadà
Sebastià (<i>Terra baixa</i>)	Home dominant que exerceix la violència física i psicològica cap a la dona i / o cap als del seu voltant. De vegades, ho fa a través de l'engany i la manipulació.	Ramon Farriols, Miquel Masdèu
Virgili (<i>La Divina Comèdia</i>)	Home que actua com a figura protectora del protagonista, ajudant-lo i guiant-lo.	Amadeu Riera i Salvador Valldaura
Winston Smith (<i>1984</i>)	Home dèbil físicament i psicològica que es deixa dominar pels altres. També està descontent amb el món proper on viu.	Jaume Farriols i Joan Rodés

Per concloure, hem fet una taula inversa. Cada personatge ha estat classificat en un o més arquetips, per tal de facilitar-ne la classificació.

Personatge de <i>Mirall trencat</i>	Tipologies en què encaixa
Begú	Iago
Joaquim Bergadà	Jay Gatsby i Sancho Panza
Rafael Bergadà	Jay Gatsby i Sancho Panza
Eladi Farriols	Gregor Samsa, Iago i José Arcadio Buendía
Jaume Farriols	Oliver Twist i Winston Smith
Ramon Farriols	Antoni, Gregor Samsa i Sebastià
Jesús Masdéu	Antoni, Atticus Finch, Gregor Samsa
Miquel Masdéu	Sebastià
Amadeu Riera	Antoni i Virgili
Joan Rodés	Antoni i Winston Smith
Nicolau Rovira	Jay Gatsby
Salvador Valldaura	Antoni, Atticus Finch, Jay Gatsby i Virgili

Amb aquesta taula hem observat que *Mirall trencat* és una obra amb personatges molt complexos, però també amb moltes contradiccions. Per exemple, podem veure que en Ramon Farriols té una part molt més violenta vers el germà, que lliguem a Sebastià, i una altra molt més femenina, que relacionem amb Antoni, quant a la relació amb Maria. Potser per aquest motiu ha triomfat *Mirall trencat*, perquè és, en essència, un retrat fidel i sincer de la condició humana, amb tots els seus dubtes, tensions, desitjos i misèries. Aquesta riquesa psicològica, unida a la qualitat literària de l'estil, converteix la novel·la en una peça clau per entendre la literatura catalana.

Per acabar, afegim que aquesta recerca no ha de concloure aquí. La tipologia que hem elaborat es podria intentar aplicar a altres novel·les de l'autora, valorar com són

els seus personatges masculins i com evolucionen al llarg de la seva producció literària. Finalment, es podria fer extensible a altres autors del segle XX i, fins i tot, veure com els homes han anat canviant al llarg del segle passat i com això va quedant reflectit en la literatura.

7. Fonts d'informació

7.1. Publicacions periòdiques

Alós, E. (2017, 15 octubre). *El paradís infantil de Rodoreda*. El Periódico. <https://www.elperiodico.cat/ca/oci-i-cultura/20151027/el-paradis-infantil-de-rodoreda-4623299>

Comas, E. (2019, 10 setembre). *La Rodoreda que no hem escoltat*. Núvol. <https://www.nuvol.com/llobres/la-rodoreda-que-no-hem-escoltat-62720>

Ibarz, M. (2019, 15 març). *Mercè Rodoreda, els fruits de l'exili*. Lletra. <https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-rodoreda/detall>

Nerín, G. (2016, 31 de gener). *El descobriment de la jove Rodoreda*. El Nacional. https://www.elnacional.cat/ca/cultura/el-descobriment-de-la-jove-rodoreda_57507_102.html

Plumed, J. S. (2022, 7 març). *Mercè Ibarz: “Rodoreda era una bèstia literària misteriosa”*. Vilaweb. <https://www.vilaweb.cat/noticies/merce-ibarz-merce-rodoreda-retrat/>

Porras, M. (2014, 4 desembre). *Em mirava i em feia por. Mercè Rodoreda i Montserrat Roig*. <https://marinaporras.wordpress.com/2014/12/04/em-mirava-i-em-feia-por-merce-rodoreda-i-montserrat-roig/>

Úbeda, C. (2021, 13 abril). *Mercè Rodoreda, viure i escriure*. Sàpiens. https://www.sapiens.cat/revista/sapiens-121/merce-rodoreda-viure-i-escriure_1422_3_102.html

7.2. Pàgines web

Associació d'escriptors en llengua catalana. (Sense data). *Biografia*.

<https://www.escriptors.cat/autors/rodoredam/biografia-merce-rodoreda>

7.3. Bibliografia

Arnau, C. (1992). *Mercè Rodoreda. Una biografia*. Edicions 62, Proa.

Gustà, M., i Campillo, M. (1985). «*Mirall trencat*» de Mercè Rodoreda. Editorial Empúries.

Maestre, A. (2021). *Àngels i monstres: personatges masculins en la narrativa breu de Mercè Rodoreda*. Fundació Mercè Rodoreda.

Trigueros, S. (2021). *Perspectives sobre la masculinitat. La narrativa femenina catalana i la seua percepció de l'home*. Universitat Jaume I.

Rodoreda, M. (1962). *La plaça del Diamant*. Club Editor Jove.

Rodoreda, M. (1974). *Mirall trencat*. Club Editor Jove.

ANNEXOS

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS		
PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.103, capítol nou, primera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«¿No podeu deixar tranquil el senyoret Eladi? Totes n'esteu enamorades; ¡totes!»
p.105, capítol nou, primera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Recordava el primer dia que el senyoret Eladi hi havia anat a dinar: elegant, escampant olor de quina, vestit de gris fosc i amb un clavell vermell al traü.»
p.110, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«No podia dir quan havia començat a engreixar-se. Tan prim que havia estat; més que el seu pare.»
p.111, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«La feina, per a l'Eladi, no era pesada; anava a la botiga a les onze del matí, perfumat, clenxinat, amb el bigoti lluent, fet un dandi.»
p.111, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«L'Eladi, amb el posat més respectuós i el somriure més acollidor, rebia les clientes.»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS		
PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.111, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«Quan sortien, tant si havien comprat alguna cosa com si no havien comprat res, les acompanya fins a la porta, amabilíssim.»
p.112, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«Decididament s'engreixava. Se n'havia adonat feia uns quants dies, precisament a la Colombòfila, un vespre que estava assegut, tot sol, i havia posat una cama damunt de l'altra: era la primera vegada que li havia costat.»
p.124, capítol dotze, primera part	Veü omniscient	«Potser tenia malament el fetge: menjava massa, bevia massa i fumava sense parar.»
p.125, capítol dotze, primera part	Veü omniscient	«Potser aquella tarda els colors li feien més angúnia per culpa del fetge; i, per si no fos prou, li acabaven de fer venir mareig tots aquells bibelots, tots aquells macassars, totes aquelles tauletes...»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.137, capítol catorze, primera part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«¿Tan poca cosa al costat de l'Eladi, sempre com si sortís de la capsa, perfecte, esmerilat?»
p.141, capítol catorze, primera part	Veü omniscient	«L'Eladi estava incorporat, amb una copa a la mà, que de seguida deixà damunt de la tauleta de nit.»
p.160, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Primer el papà [Eladi], dret, ben vestit, amb les puntes del bigoti enlaire.»
p.160, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Ramon Farrivals)	«Una vegada en Ramon havia dit que el papà [Eladi] dormia amb una cosa damunt del bigoti però en Jaume no havi entès què era...»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.214, capítol quatre, segona part	Veü omniscient	«S'acostà al mirall, que li tornà la seva cara amb els ulls desencisats, amb el front ample, amb les galtes begudes. Es donà quatre cops de pinta als cabells que se li esclarissaven, i s'adonà que se li havia esqueixat una unglà. No ho podia sofrir. Assegut, amb una cama damunt de l'altra, se la començà a llimar amb una gran parsimònia.»
p.215, capítol quatre, segona part	Veü omniscient	«Decidí de llimar-se totes les unglès per enervar-la [la minyona] una mica.»
p.217, capítol quatre, segona part	Veü omniscient	«Els ulls se li havien enxiquit i enfosquit, llançaven espurnes; els llavis li tremolaven una mica. [...] L'Eladi se li acostà amb els ulls fora del cap i ella [la minyona] estirà un braç per apartar-lo.»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.235, capítol vuit, segona part	Veü omniscient	«L'Eladi la mirava [la Rosa] fixament i li costava de resistir aquella mirada que l'electritzava.»
p.256, capítol tretze, segona part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Havia oblidat a quina persona corresponia el nom de la targeta, però en tenir-lo al davant el reconegué de seguida. Estava molt desmillorat.»
p.280, capítol disset, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«Abans de ficar-se al llit, de cara al mirall del bany que li tornava la seva cara desfeta, li semblava que en els ulls negres, encara lluents, hi havia els mateixos llacs de melangia que en els ulls de Proust.»
p.283, capítol divuit, segona part	Veü omniscient	«Era com si el tingués al davant mig ajupit [l'Eladi], amb els ulls negres i les celles espesses amb uns quants pèls blancs, alt i magre...»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.285, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«... un home [l'Eladi] que semblava un déu, i mira, ben estirat i amb un ull mig obert. [L'Armanda] es senyà i començà a passar un dit per la parpella tossuda. El vidre de l'ull, amb el reflex de la flama d'un ciri, semblava que tingués vida.»
p.286, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«A l'Eladi li havien posat un vestit negre i la corbata de papallona perquè havia estat més fàcil de col·locar.»
p.288, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«Masdéu li digué que sempre les havia tingudes [les mans] amb els dits estirats.»
p.290, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«Masdéu s'aixecà a esmocar-lo amb les ungles que se li socarrimaren una mica i digué que se les havia cremades.»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.290, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«... els ulls enfonsats, el rictus amarg, una mena d'estovament de la carn que l'animació de viure mitigava i que la mort s'enduria per sempre, Masdéu mirava el perfil del mort: els llavis ben dibuixats, les aletes del nas transparents...»
p.291, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«Els llavis del mort eren blancs, amb la pell tallada per arrugues finíssimes; per entre les parpelles llagimejava un líquid que no venia de la pena del cor perquè ja feia hores que s'havia parat. Darrera de l'orella dreta una taca fosca s'anava escampant i començava a envair la galta. [...]. I a tocar de la fusta de la caixa reposaven els peus que havien estat tan delicats que no podien caminar gaires hores seguides sense que les plantes s'escaldessin....»

ASPECTES FÍSICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.291, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«Veig que [l'Eladi] té els ulls tancats. N'hi havia un que sempre li quedava obert. Vaig dir a la infermera que el deixés, que ja es tancaria sol, perquè em feia esgarriar que l'hi volgués tancar per força...»
p.292, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«La Sofia digué que els anys l'havien espatllat, però que el seu marit havia tingut un perfil extraordinari. [...] Em penso que havia estat un dels homes més elegants de Barcelona... no vull dir precisament pel vestir, no, tot i que vestia terriblement bé.»
p.292, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«... la meua filla s'ha casat amb un príncep.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.104, capítol nou, primera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«A més de la botiga, tenen una fàbrica de panes i velluts; són rics que fan por.»
p.110, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«... els problemes dels altres el deprimien.»
p.111, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«... era un gran lector de novel·les franceses.»
p.111, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«S'hauria pogut aprofitar bastant de la seva situació; hi havia tanta senyora insatisfeta pel món...»
p.112, capítol deu, primera part	Veü omniscient	«A vint anys havia tingut vel·leitats polítiques, però sempre s'havia retingut d'entrar en un partit: [...] La febre baixà i, un bon dia, sense pena ni glòria, es féu d'Esquerra Catalana.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.116, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«... però aquell minyó [l'Eladi] ben educat, simpàtic, passat per la universitat, que hauria hagut de partir el sol amb les dents i que deixava morir la seva joventut entre quatre parets no li feia el pes. «En el fons —es digué—, deu ser un mediocre.»
p.126, capítol dotze, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farrivals)	«No havia tingut mai cap amant. Quan volia dormir amb una noia anava a casa de la senyora Lucrècia i triava la que li agradava més: l'endemà ni se'n recordava.»
p.127, capítol dotze, primera part	Veü subjectiva (Terenci Farrivals)	«Aprofita't tant com puguis, però recorda que la teva promesa és una noia molt rica i de molt bona família.»
p.127, capítol dotze, primera part	Veü omniscient	«El miracle començava. La sola presència de la Pilar el feia sentir fora del món. Poderós.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.128, capítol dotze, primera part	Veü omniscient	«L'Eladi feia una estona que no sabia ben bé què tenia. Era una mena d'angúnia que no s'assemblava gens al malestar de quan havia arribat.»
p.129, capítol dotze, primera part	Veü omniscient	«La faria enrabiari [a Pilar Segura].»
p.134, capítol catorze, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«Heu trigat dos anys a casar-vos i més d'una vegada he tingut por que l'Eladi es cansés d'esperar. Ha estat més arriscat del que et penses.»
p.135, capítol catorze, primera part	Veü omniscient	«Feia un parell de mesos que l'Eladi, com si la volgués fer enrabiari, li donava de tant en tant, i d'amagat, un paquet lligat amb un cordill d'or. A dintre sempre hi havia un parell de mitges rosades.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.136, capítol catorze, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«No sé pas què hi fem, aquí [el dia de la seva boda].»
p.137 capítol catorze, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«¿Vols dir que arribaràs a casar-te? L'Eladi té més requesta del que et penses.»
p.138, capítol catorze, primera part	Veü omniscient	«... l'Eladi, havia sortit darrera d'un taulell de botiga de robes i de puntes, somrient, egoista, amb aquella falsa amabilitat del qui està calculant una bona jugada. Estava segura que havia delirat per casar-se amb ella [la Sofia]...»
p.148, capítol quinze, primera part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«Estava segura que si podia donar una filla a l'Eladi l'apartaria de la Maria, que era molt bonica i que ell, tothom se n'havia adonat, estimava més que en Ramon.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.154, capítol setze, primera part	Veu subjectiva (Armanda Valls)	«[La Sofia] Sempre les tria maques [les minyones] — pensava l'Armanda—; es diverteix com pot; fent voltar el cap del senyoret Eladi. Si són ruques, hi cauen; i a ella li agrada que ho hagin de fer d'amagat i de pressa. Si són espavilades, el fan gruar i aleshores, per a la senyoreta, el joc no té preu.»
p.155, capítol setze, primera part	Veu subjectiva (Felícia)	«Em sembla que el marit de la nena [l'Eladi] té el mal de les faldilles.»
p.158, capítol setze, primera part	Veu omniscient	«L'Armanda s'havia adonat que el senyoret Eladi ja començava a mirar-la d'aquella mena de manera [a l'Olívia].»
p.181, capítol disset, primera part	Veu omniscient	«A en Jaume, com al seu pare, l'esgarriava la sang.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.213, capítol quatre, segona part	Veu omniscient	«Encara no feia un mes [la senyora Filo] havia explicat a l'Eladi, que considerava el seu millor client perquè quan hi anava li llogava tota la casa, que es volia vendre la torre.»
p.214, capítol quatre, segona part	Veu omniscient	«L'Eladi entrà a la seva habitació; li sabia greu pensar que algun dia ja no podia disposar-ne. Les cases de luxe li feien poca gràcia.»
p.214, capítol quatre, segona part	Veu omniscient	«Aquella bona dona [la senyora Filo] l'apropava a les coses, l'allunyava de l'orgull i del càlcul. Com més anava més ganes tenia de passar desapercbut.»
p.215, capítol quatre, segona part	Veu omniscient	«Les noies massa sumptuoses li ancoraven el desig.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.217, capítol quatre, segona part	Veü omniscient	«L'Eladi li agafà un braç i l'atragué brutalment cap a ell.»
p.219, capítol cinc, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«El senyoret Eladi, amb aquelles arracades, havia tingut molt bon gust, havia ensopegat de regalar-li una joia que de seguida li féu il·lusió.»
p.219, capítol cinc, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Que ella sabés, el senyoret Eladi mai no havia regalat joies a cap altra minyona de la casa.»
p.220, capítol cinc, segona part	Veü omniscient	«El senyoret Eladi, ho veia clar, la considerava diferent de les altres [minyones] i per això li havia fet aquella finesa poc temps abans d'acabar del tot perquè s'havia entusiasmat amb una cambrera que es deia Paulina, maca, però molt tonta.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.228, capítol set, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«Entrà al dormitori de l'Eladi. Tot i que l'havien airejat, estava impregnat d'olor de tabac.»
p.228 i 229, capítol set, segona part	Veü omniscient	«L'Eladi llegia Proust. El tenia en una llibreria petita, a l'esquerra del llit, a l'abast de la mà. El llegia a miques: mai un volum de dalt a baix. A la Sofia, aquell gust de l'Eladi per Proust la feia somriure despectivament. [...] Potser la veritat que Proust no li agradava perquè li agradava a l'Eladi. Moltes coses que a ell li agradaven a ella li desplaïen i segurament aquell sentiment era recíproc. ¿Quants d'anys feia que dormien separats? No es podia saber. Ella no li hauria dit mai que no anés a trobar-la. Era ell que havia renunciat, cansat de tanta absència i de tanta buidor.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.228, capítol set, segona part	Veü omniscient	«Es perfumà amb Mitsouko perquè era el perfum que l'Eladi no podia resistir.»
p.229, capítol set, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«De vegades, quan el veia absorit llegint, li venien ganes de tirar-li el llibre per terra d'un cop de mà i de dir-li que era un pobre home que havia tingut una criatura amb una qualsevol. [...] Mentre l'Eladi s'anava afeblint amb les seves obsessions, ella li havia plantat a la cara dos fills.»
p.234, capítol vuit, segona part	Veü subjectiva (senyoreta Rosa)	«Havia estat enamorada del senyoret Eladi, que mai no l'havia mirada, que només li havia dit les paraules necessàries per no semblar descortès. Però un dia, al cap de poc temps de la primera comunió de la Maria, li semblà que la mirava de la manera qe mirava les altres noies que corrien per la casa. I es féu il·lusions.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.237, capítol nou, segona part	Veü omniscient	«I havia fet una cosa que no havia fet d'ençà que tenia catorze o quinze anys: tot esperant que es desfés l'embús de cotxes que els havia tingut aturats a Premià més de mitja hora, havia començat a menjar-se les ungles, sense adonar-se'n, perquè no tenia ganes de fumar.»
p.237, capítol nou, segona part	Veü omniscient	«L'espectacle de la sang l'horroritzava. L'oncle Terenci, abans de morir, havia tingut dos vòmits de sang i ell havia hagut de sortir de l'habitació per no desmaiar-se.»
p.238, capítol nou, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«Callà de pressa, no fos cas que en Marcel es pensés que s'acabava de tornar boig.»
p.239, capítol nou, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«El petit, en Jaume, no l'havia estimat gaire; li feia angúnia amb aquelles cametes i aquella pell tan esblaimada.... la seva mort prematura més aviat el tranquil·litzà.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.240, capítol nou, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«S'havia de confessar que ell no era terreny adobat per al drama. Ell estimava, més que res, treure el màxim profit de l'hora que s'està vivint.»
p.241, capítol nou, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«Com sempre que estava deprimat avorria el tabac i li venia la gana; una gana ferotge.»
p.248, capítol onze, segona part	Veü subjectiva (Ramon Farriols)	«El seu pare [l'Eladi] li feia pena i es feia pena ell i li feia pena tot.»
p.255, capítol tretze, segona part	Veü omniscient	«Li vingueren unes ganes irreprimibles d'engegar-ho tot a passeig, de desfer-se d'aquell dogal de responsabilitat que l'ofegava.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.257, capítol tretze, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa li havia parlat tant del seu gendre i el tenia per un home de tan poca envergadura... estava segura que s'havia casat amb la Sofia per interès.»
p.258, capítol tretze, segona part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«L'Eladi no era home per encarar-se amb res que demanés un esforç. En ell fons, malgrat tot, l'Eladi li féu pena.»
p.260, capítol catorze, segona part	Veü subjectiva (Maria Farriols)	«El seu pare estava ensopit i anava d'una banda a l'altra amb els ulls tan plens de pena que podia resistir de veure'l.»
p.268, capítol quinze, segona part	Veü omniscient	«El senyoret es delia pel cervell a la romana...»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.271, capítol setze, segona part	Veü omniscient	«L'Eladi, lívid, estrenyia les mans de les persones que li estrenyien la seva per compliment. Al capdavant, pensaven, la Maria no era filla dels Farriols... d'uns cosins... vés a saber.»
p.272, capítol setze, segona part	Veü subjectiva (Maria Farriols)	«L'haver dormit amb el papà una temporada no li dóna dret a tractar-me com si fos una minyona.»
p.274, capítol setze, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valladura)	«L'havia festejada [en Lluís], però l'Eladi li havia agradat de seguida.»
p.276, capítol disset, segona part	Veü omniscient	«L'Eladi hagué de fer un esforç per viure. El seu deliri per les noies s'havia atenuat. Alguna roda no li girava prou bé per dintre. Li agafà una passió malaltissa pels llibres; els tocava com si fossin joies, els canviava de lloc, els ordenava sense parar.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.276, capítol disset, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valladura)	«La Sofia de vegades mirava la claror de les finestres de la biblioteca damunt de la sorra i pensava que les nits de l'Eladi tancat allà dintre eren les nits d'un boig.»
p.280, capítol disset, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«La mort de la seva filla havia matat la seva joventut: els cabarets, les artistes, les cançons... Aquelles nits en què sortia de casa amb el cor agitat, ple d'il·lusió. I el record de la Pilar, innocent i dolça, era el gran record d'amor d'aquell Eladi que havia estat ell i que mai més no podria ser ell...»
p.281, capítol divuit, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Semblava mentida que amb tants disgustos i amb tant seure davant de la llosa encara estigués d'humor.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.286 i 287, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«I no sabien si el senyor havia mort tranquil o patint, això havia quedat tèrbol, però algú, que la senyora devia haver avisat de seguida, envià una corona de roses grogues amb una cinta morada ampla de dos pams, quan encara no sabien res ni havien arreglat la biblioteca. Cap de les seves amistats no havia vingut a vetllar-lo...»
p.287, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Miri, l'únic fill que jo li havia vist estimar de debò era en Jaume, que va morir a l'aigua.»
p.342, capítol sis, tercera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«... el recordaria [l'Eladi] fins a l'hora de la mort.»
p.355, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«No recordava qui li havia explicat que Eladi Farriols, quan el fill li fugí de casa, havia quedat mig mort...»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'ELADI FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.369, capítol deu, tercera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«¡Imaginín, un hereu! El senyoret Eladi estava boig d'alegria [quan va néixer en Ramon], no se'n sabia avenir, i el dia del bateig la torre va estar il·luminada de dalt a baix fins a altes hores de la nit.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.149, capítol quinze, primera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Li està bé: i a més a més, ¡el nen és pitjor que una figa tova!»
p.157, capítol setze, primera part	Veü omniscient	«Només s'havia de veure com mirava en Jaume, el seu nét petit, que tenia les cames com fustes de misto. L'Armanda també l'estimava perquè era un nen neulit.»
p.158, capítol setze, primera part	Veü omniscient	«El petit, en Jaume, que s'havia aturat, s'assegué a terra, es tragué les sabates i el jersei i s'anà acostant a poc a poc, amb la pell esgarrifada sota els esquitxos, amb els ulls tancats i els braços davant de la cara, grinyolant com una bestiola.»
p.160, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Jaume sentia els cabells de la Maria a la galta i el pes de la mà d'en Ramon al clatell.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.163, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Ramon Farrivals)	«... tot agafant-li el braç [d'en Jaume]; el tenia primet com una canya...»
p.164, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«... ell [en Jaume] era un nen prim i el metge li feia donar injeccions perquè se li cuessin els grans del coll i de les aixelles. Tenia el pit enfonsat, els ossos de l'esquena com dues pales, el ventre sortit... i el feien córrer i ell s'ofegava.»
p.166, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Mira les orelles d'aquest nen; ¿no trobes que se li fan massa grosses?»
p.166, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Miquela)	«Les té molt primetes [les orelles]...»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.167, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«De vegades, molt quiet davant de l'elefant, quan li semblava que l'àvia i la Miquela no el veien, es tocava les seves [orelles] per veure si eren tan grosses com les del Bernat.»
p.168, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Dret, amb els llavis sortits, a punt de plorar, [Jaume] mirava com en Ramon anava pelant la branca.»
p.168, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«... [en Jaume] tenia les mans crispades, el coll encarcerat entre les dues puntes de la branca. [...] En Jaume es passà la mà per la pell humida i sense treure's la mà del coll es girà: el barquet estava encallat en el llot.»
p.170, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Els seus peus no li tocaven a terra i li pesaven. Duia polacres, una mica altes, perquè li aguantessin els turmells.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.170, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon li havia explicat que havia de dur aquella mena de sabates [polacres] perquè tenia els ossos fluixos; si no les dugués se li torçarien.»
p.170, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Creixia malament: esquifit, amb el cap gros.»
p.172, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday i Miquela)	«Miri, ¿veü? El vi les hi fa tornar vermelles [les orelles].» [...] I calentones.»
p.189, capítol divuit, primera part	Veü omniscient	«... i l'empenyeren fins a la biblioteca, on en Jaume, entre flames de ciris, semblava que dormís.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.189, capítol divuit, primera part	Veü omniscient	«[La Teresa] Demanà que l'acostessin una mà al front bombat i fred del nen.»
p.189, capítol divuit, primera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Potser hauria de callar... pobret, era una criatura sense defensa.»
p.239, capítol nou, segona part	Veü subjectiva (Eladi Farrriols)	«El petit, en Jaume, no l'havia estimat gaire; li feia angúnia amb aquelles cametes i aquella pell tan esblaimada.... la seva mort prematura més aviat el tranquil·litzà. Vés a saber què li hauria passat a en Jaume si s'hagués fet gran, tan malaltís... una criatura que més aviat semblava un càstig.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.245, capítol deu, segona part	Veü omniscient	«En Jaume com un fetus a dins de l'aigua verda amb els ous dels mosquits i ell a dins de l'aigua salada com un fetus de gegant en una aigua sense ventre... en sortiria sol naixeria sol no d'entre les cuixes d'una dona escopit a la vida amb sang... morir a dins de l'aigua una mort sense cadàver que faci nosa, endins, endins, on l'aigua no té color sal als pulmons. [...] i en Jaume anava reculant i els mirava amb els llavis sortits tenia grans sota les aixelles grans al coll que no s'assecaven rajaven pus i sang morada els mirava a punt de plorar sense plorar aquella nosa.»
p.265, capítol catorze, segona part	Veü omniscient	«... en Jaume al davant d'ells dos amb la cara petita, amb les cames primes, amb els genolls grossos.»

ASPECTES FÍSICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.322, capítol tres, tercera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«... veié aquell pobret Jaume que tenia els ulls com la Sofia, en forma de trau, i que havia mort ofegat en el bassal sempre ple d'aigua que hi havia al fons del parc i que només servia per criar mosquits i bèsties que nedaven amb el cap gros i la cua punxeguda.»
p.340, capítol cinc, tercera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«... un nen petit com una mosca [en Jaume], amb un barquet a la mà, entre bombolles que esclataven.»
p.356, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«... seguits de lluny pel petit Jaume que no podia córrer com ells...»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JAUME FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.166, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Jaume, a les fosques i ben acotxat, sentia bellugar les bestioles a sota del llit i s'adormia feliç.»
p.166, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«[En Jaume] Pegà en Ramon, que li donà una gran pallissa.»
p.174, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Si en Jaume es despertava i es trobava sol, patia. Sabia què feien les sargantanes.»
p.181, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«A en Jaume, com al seu pare, l'esgarrifava la sang.»

ASPECTES FÍSICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.147, capítol quinze, primera part	Veü omniscient	«Nasqué amb el cap en forma de meló.»
p.221, capítol sis, segona part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«En Ramon li semblà un noi com n'hi ha tants. Amb uns ulls magnífics però poc expressius, amb uns llavis sensuals com els de l'Eladi, infinitament més atractiu que el seu fill. En Ramon no tenia res de la Sofia. Buscant, buscant, potser tenia alguna cosa, poc de la Teresa. Una mirada de bondat, potser...»
p.253, capítol dotze, segona part	Veü omniscient	«La Maria veia fulles a dintre dels ulls d'en Ramon: un paradís lluent i fosc que li xuclava la voluntat.»
p.257, capítol tretze, segona part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Ja deu ser un home.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.164, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon i la Maria el lligaren [en Jaume] a un arbre i li digueren que ningú aniria a buscar-lo...»
p.165, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Tota la tarda les havien fet córrer a cops de peu i en Jaume, tancat a dins, estava desesperat.»
p.168, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«De sobte en Ramon s'aixecà, li posa la forca al coll [a en Jaume] i a poc a poc el féu recular: «¡Tira'l a l'aigua!» digué la Maria. En Ramon l'anava empenyent i ell estava espantat; tenia les mans crispades, el coll encarcerat entre les dues puntes de la branca. A tocar de l'aigua en Ramon li tragué la forca del coll i se'n tornà a acabar de pelar-la. En Jaume es passà la mà per la pell humida i sense treure's la mà del coll es girà: el barquet estava encallat en un llot.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.175, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Així que el veien, en Ramon deia a la Maria: «Ja tenim l'enfadós aquí.»»
p.176, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon la hi havia estirada molt fort perquè havia sabut que ell havia explicat a l'àvia que els havia sentit a la teulada i l'àvia ho havia explicat a la Miquela i la Miquela ho havia explicat a la senyoreta Rosa i ella de seguida havia anat a dir-ho als papàs.»
p.178, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon, per poder-la espiar [la Rosa] quan es posava talc al melic, que se li escaldava perquè el tenia com un sot, l'havia llençada al pou [la clau].»
p.180, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«I quan l'Armanda se n'anà, en Jaume encara deia que volia anar a fora a jugar amb trossos de fusta i en Ramon perquè callés li clavà un cop de puny al cap...»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.184, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«I li clavà un cop de puny [a en Jaume] al mig del pit com un cop de pedra. [...] Havia collit la força del terra i la hi posà al coll.»
p.185, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«... i en Ramon l'empenyé [en Jaume].»
p.209, capítol tres, segona part	Veü subjectiva (Joan Rodés)	«La Maria és una nena molt ben dotada, amb l'orella fina, els dits àgils... però no estudia. I en Ramon igual. [...] Moltes vegades, mentre dono lliçó a la Maria tinc un esglai perquè sento tararí a tocar de l'orella i és en Ramon que ho fa amb una trompeta de fira. La primera vegada em vaig espantar molt. Esgarrifós. I ni ell ni ella no riuen. Ho fan en fred.»
p.210, capítol tres, segona part	Veü subjectiva (Joan Rodés)	«... pugui fer-me respectar per dues criatures [en Ramon i la Maria] que semblen arcàngels?»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.229 i 230, capítol set, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«Una part de vulgaritat li devia venir d'aquella bona dona que havia fet de peixatera. En Ramon devia dur-la a dins, pensava vexada, quan el veia amb aquells gestos bruscos de xicotot. No era veritat. Era menys veritat del que ella imaginava, però per a ella era una veritat com un temple. Hi havia dies que aquella veritat no la deixava dormir.»
p.233, capítol vuit, segona part	Veü omniscient	«Superior a aquell noi i a aquella noia que es divertien amb els altres per poder-se admirar ells: en Ramon feia l'impossible per desvetllar l'admiració de la Maria i la Maria per desvetllar l'admiració d'en Ramon.»
p.236, capítol vuit, segona part	Veü subjectiva (senyoreta Rosa)	«No acabarà mai la carrera.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.272, capítol setze, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Tota la vida, tant tu com en Ramon, no heu parat d'emportar-vos ganivets de la cuina. No entenc per què els necessiteu.»
p.281 i 282, capítol divuit, segona part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«[En Ramon] era malcriat però no era dolent. El que haurien necessitat tant ell com la Maria era que els estimessin. Ella no havia arribat mai a creure que haguessin fet res de mal com insinuava aquella mala llengua de la senyoreta Rosa. Potser sí que amb el temps hi hauria hagut perill...»
p.373 i 374, capítol onze, tercera part	Veü omniscient	«La seva innocència s'havia acabat en el punt en què el seu pare s'havia posat a cridar amb els ulls plens de retrets.»
p.375, capítol onze, tercera part	Veü omniscient	«L'àvia Teresa havia estimat la Maria més que no pas a ell.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.158, capítol setze, primera part	Veü omniscient	«En Ramon li donà un cop a l'esquena [a en Jaume]: «¡Calla, burro!.»
p.161, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Darrere d'aquella ala de vellut, en Ramon i la Maria eren d'una altra manera: no l'empenyien [en Jaume] encara que els fes nosa, ni el pessigaven perquè s'avorris d'estar amb ells i els deixés sols.»
p.161, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon només veia colors: la mamà era de color de rosa, el papà de cafè amb llet, la Maria blanca, l'Armanda de color de terra, l'àvia vermella...»
p.164, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«D'en Ramon, l'àvia no en volia saber res, perquè així que entrava donava cops a les plomes del gerro.»
p.164, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon i la Maria agafaren en Jaume i li lligaren una tira de bata al cap i una altra a la cintura.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE RAMON FARRIOLS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.175, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«Així que el veien, en Ramon deia a la Maria: «Ja tenim l'enfadós aquí.»»
p.176, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon la hi havia estirada molt fort perquè havia sabut que ell havia explicat a l'àvia que els havia sentit a la teulada i l'àvia ho havia explicat a la Miquela i la Miquela ho havia explicat a la senyoreta Rosa i ella de seguida havia anat a dir-ho als papàs.»
p.178, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«En Ramon, per poder-la espigar [la Rosa] quan es posava talc al melic, que se li escaldava perquè el tenia com un sot, l'havia llençada al pou [la clau].»
p.180, capítol disset, primera part	Veü omniscient	«I quan l'Armanda se n'anà, en Jaume encara deia que volia anar a fora a jugar amb trossos de fusta i en Ramon perquè callés li clavà un cop de puny al cap...»

ASPECTES FÍSICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.45, capítol u, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«El nen dormia com un àngel. A la Teresa no li acabava d'agradar perquè li semblava que tenia el nas una mica enlaire [...] trobava que el del nen era lleig.»
p.48, capítol u, primera part	Veü omniscient	«Un nen una mica crescutet...»
p.91, capítol set, primera part	Veü omniscient	«Hi havia un nen d'uns deu anys, net i ben pentinat, amb un ram de flors a la mà.»
p.92, capítol set, primera part	Veü omniscient	«No tenia prou ulls per mirar: el sostre, altíssim, amb fustes fent dibuixos, les cortines de vellut gris a cada banda de les finestres, el gran quadro del damunt del sofà...»

ASPECTES FÍSICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.93, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Ella [la Teresa] no es deixà convèncer i ara tenia al davant aquell noi prim, amb el davantal de teixit i un ram de flors a la mà.»
p.94, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa mirava el seu fill: la pell fosca, els llavis prims, els cabells negres com un cistell de móres, i el nas...»
p.94, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday i Jesús Masdéu)	«¿Oï que tens el nas trencat?» En Jesús se'l tocà i rigué: «Vaig caure d'un arbre i l'os se'm va partir.»
p.95, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Semblava vergonyós i que s'havia posat a enraonar com si digués una lliçó... No, no hi havia res en aquella criatura. [...] El tenia al seu davant, estrany, lluny de la seva vida de dona rica, més aviat com un retret...»

ASPECTES FÍSICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.132, capítol tretze, primera part	Veü omniscient	«Jesús Masdéu no era ni massa alt ni massa baix; tenia els ulls negres i bondadosos.»
p.135, capítol catorze, primera part	Veü omniscient	«Anava de negre i s'havia posat corbata, però duia els cabells massa llargs i desentonava.»
p.305, capítol u, tercera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«Mentre vostè [la Teresa] dormia, ha vingut en Masdéu amb una corbata vermella i un braçal negre. Ha vingut a dir que el seu pare havia mort...»
p.346, capítol sis, tercera part	Veü subjectiva (Armanda Valls)	«A l'acabament del matí, vestit de milicià, amb una barba i uns bigotis negres com la por i amb un revòlver a cada costat de la cintura veié un home ben plantat que trigà a reconèixer: era en Masdéu. Tenia aires de manar més que els altres. No parava de donar ordres a tort i a dret.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.92, capítol set, primera part	Veü omniscient	«Jesús Masdéu es quedà molt ensopit, però al cap d'un moment, tot mirant l'escala per on la nena [la Sofia] se n'havia anat, s'acostà a l'aigua i tornà a tocar la flor.»
p.93, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Feia bastants dies [la Teresa] havia anat a veure la seva tia Adela, que gairebé ja no sortia de casa, per dir-li que tenia ganes de conèixer el nen.»
p.93, capítol set, primera part	Veü subjectiva (Jesús Masdéu i els seus pares)	«No ho sé; [la mare de Jesús] diu que he d'estudiar perquè més endavant pugui ser un senyor. I el pare també diu que he de ser un senyor.»
p.96, capítol set, primera part	Veü omniscient	«Abans de sortir, en Jesús donà un cop d'ull a l'escala; la nena [la Maria] el mirava des de dalt i ell girà el cap de pressa perquè no tingués temps de fer-li llengotes.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.130, capítol tretze, primera part	Veü omniscient	«Havia nascut sense sort. El seu pare li deia sovint: «Vés a veure la senyora Valldaura de tant en tant; és rica i tu ets el seu fillol.» Li havia pagat els estudis; sempre que l'anava a veure li donava diners.»
p.131, capítol tretze, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Encara tens molt de camí per caminar, Jesús; com diu el meu marit, un cromo el pot fer tothom.»
p.132, capítol tretze, primera part	Veü omniscient	«Era feliç de tenir aquell taller en una casa tan alta... Amb una mena de felicitat empeltada de melangia que devia anar arrossegant des dels seus anys de criatura: la seva mare l'estimava poc, el seu pare sortia cada dia de casa per anar a encendre fanals pel carrer.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.133, capítol tretze, primera part	Veü omniscient	«No es queixava mai de la seva vida perquè, segons a quines hores, a tres passos del cavallet, sentia una escalfor al cor i una mena de bogeria al cervell que res del món no hauria pogut donar-li fora de la seva feina. Des del seu colomar, tot mirant l'estesa de terrats plens de roba blanca que la marinada feia gronxar, pensava que no s'hauria volgut canviar amb ningú.»
p.287, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«... que la senyora Valldaura deia que [en Jesús] pintava molt malament.»
p.288, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«No, Masdèu no anava gaire a la casa però així que l'Armanda havia anat a avisar-lo que l'Eladi havia mort, havia corregut a oferir-se per tot el que calgués.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JESÚS MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.288, capítol dinou, segona part	Veü subjectiva (Jesús Masdéu)	«A mi tant em faria que [la Teresa] se n'hagués recordat o no, sempre he vingut a la casa sense cap mena d'interès...»
p.290, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«... i com que ell [en Jesús] era molt sensible...»
p.293, capítol dinou, segona part	Veü omniscient	«... Masdéu era un pobre home...»
p.369, capítol deu, tercera part	Veü omniscient	«A l'enterrament [d'en Jesús] hi havien anat més de cinc mil persones...»

ASPECTES FÍSICS DE MIQUEL MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.311, capítol dos, tercera part	Veü omniscient	«... era d'un noi [en Miquel] vestit de soldat que apuntalava amb un fusell amb la baioneta calada en un tamboret. Li vingueren ganes de riure per l'aire tan poc marcial d'aquell noi que hauria volgut imposar-se i no ho aconseguia.»
p.311, capítol dos, tercera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Es girà a poc a poc i es trobà al davant el soldat del fusell apuntalat [en Miquel] en un tamboret, vestit de fanaler; amb la brusa blau fosc llarga fins als genolls, amb una peça repuntada a les espatlles, amb molta roba arrugada a l'esquena, amb gorra, amb espadnyes, amb uns ulls que li semblaren de llop, amb espadnyes, amb uns ulls que li semblaren de llop, amb un brot de menta a l'orella, aguantant el pal d'encendre fanals amb més gallardia que el fusell de fer la guerra.»

ASPECTES FÍSICS DE MIQUEL MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.312, capítol dos, tercera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Li agradava ¡oh! com li agradava aquell noi amb les dents lluents i blanques, de llet, amb una mirada dura i tendra que robava el cor... una mica trist...»
p.312, capítol dos, tercera part	Veü subjectiva (Mare de Teresa Goday)	«Hi havia entre roques un mal galant que li festejava la filla, vés a saber com... sense gosar donar la cara la mare.»
p.316, capítol dos, tercera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Àngel esparracat.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE MIQUEL MASDÉU

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.44, capítol u, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«En Miquel no s'havia portat bé; quan havia començat a festejar-hi no li havia dit que fos casat...»
p.94, capítol set, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«¡Onze anys! Un glop de vida. D'aquelles nits pels carrers, abraçada a Miquel Masdéu, de totes aquelles miques d'amor, de tanta innocència, en quedava aquella bestioleta espantada [en Jesús].»
p.326 i 327, capítol tres, tercera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«En Masdéu havia estat la il·lusió d'una bogeria viscuda per carrers deserts a l'hora de les primeres estrelles i a l'hora de les últimes estrelles quan el cel que mor i el cel que neix tenen el mateix color.»

ASPECTES FÍSICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.69, capítol quatre, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«... i Valldaura portà l'escriptura a Amadeu Riera, que era el notari de moda.»
p.89, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa veié que l'Eulàlia saludava amb la mà un senyor que acabava d'entrar a la llotja del davant: era alt, torrat de pell, amb un ble de cabells damunt del front; l'acompanyava una noia molt bonica.»
p.99, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«No. ¿Veus? Aquest [l'Amadeu] sí que em faria fer un cop de cap. És d'aquells homes que quan et miren sembla que et despullin. Això de fer testaments el deu excitar. És clar que la seva dona no val res.»
p.99, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia i Teresa Goday)	«¿Ho entens, tu? Un home que podria haver triat i es casa amb la més lletja.» «Hi ha molts homes així.»

ASPECTES FÍSICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.111, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«D'aquest notari [l'Amadeu] que sembla un poeta i que té una rosa damunt de la taula.»
p.193, capítol u, segona part	Veü omniscient	«Caminava sense aixecar gaire els peus per no esquitjar-se els baixos dels pantalons nous.»
p.195, capítol u, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Jo me'n recordo com si fos ara, perquè vostè tenia, dispensi, té un cap tan romàntic... Ningú no pensaria que... ¡Oh! No vull dir que un notari no pugui tenir els cabells... en fi, ja m'entén, i a mi, si no em recorda, deu saber qui soc.»
p.195, capítol u, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Ni què havia de fer-ne tot mirant aquell senyor notari amb els ulls rodons i la boca entreoberts, esperant que ell, el senyor notari, endevinés per què ella l'havia anat a veure.»

ASPECTES FÍSICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.203, capítol dos, segona part	Veü omniscient	«Uns ulls grossos però intel·ligents, amb la nina immòbil, expectant a l'hora d'estimar i que després de l'amor es dilatava.»
p.295, capítol vint, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«En els funerals el notari Riera l'havia mirada d'una manera que a ella li semblà curiosa... i d'això feia mesos.»
p.295, capítol vint, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«El notari Riera l'havia mirada, ¿com l'havia mirada? Com si volgués dir: es va traient noses del davant.»
p.348, capítol set, tercera part	Veü omniscient	«Es passà la llengua pels llavis; sempre els tenia ressecs i amb un no-res se li tallaven.»

ASPECTES FÍSICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.352, capítol set, tercera part	Veü omniscient	«Sempre havia dut els cabells llargs; potser per això de jove el molestava el vent: perquè el despentinava. Ara tant li feia que el vent l'escabellés o que no l'escabellés... pels que li quedaven...»
p.353, capítol set, tercera part	Veü omniscient	«Es clar que era de bona fusta i molts joves ja voldrien arribar a la seva edat tan forts com ell. No l'havia visitat mai cap metge. No sabia què era estar malalt.»
p.356 i 357, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Es veié ja vell i posant-se el remei abans de ficar-se al llit, perquè les morenes són una cosa dolenta; i es veié alt i jove fent l'amor amb aquella dona que semblava la reina de totes les reines. [...] Volia que les venes inflades se li aprimessin.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.90, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«Tot Barcelona el coneix; ella és la seva germana Marina; la que em va dir tot allò dels concerts.»
p.99, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia i Teresa Goday)	«¿Ho entens, tu? Un home que podria haver triat i es casa amb la més lletja.» «Hi ha molts homes així.»
p.100, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«Molt educat, tu diràs, molt seriós, però estic segura que té algú; algú que val la pena.»
p.156, capítol setze, primera part	Veü omniscient	«Ni el senyor Amadeu Riera no anava a veure-la, i tant que hi havia anat. En vida del senyor Valldaura moltes vegades l'invitaven a dinar; hi compareixia amb la seva dona, que semblava un pardalet. Més endavant hi anava sol, de visita. Però tot d'una no hi anà més: com si s'hagués mort.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.188, capítol divuit, primera part	Veü omniscient	«Recordà la perla damunt de la seda de la corbata del seu amant que havia estat la perla de la corbata del seu marit i les flors blanques del cirer que floria ran del balcó de la torre on es trobaven amb l'Amadeu per estimar-se amb bogeria com si el món s'acabés en tardes gloriòses de postes vermelles i de núvols negres.»
p.196, capítol u, segona part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«No m'ha fet cap petó a la mà ni a l'entrada ni a la sortida. ¡Quin tonto!»
p.197, capítol u, segona part	Veü omniscient	«I aquell senyor notari tan famós [l'Amadeu] i aquella senyora tan de llet [la Teresa] i de seda... en fi... algú havia endevinat que durant anys s'havien trobat per simular que s'estimaven o per estimar-se de debò perquè són coses d'aquelles que només Déu les sap...»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.198, capítol u, segona part	Veü omniscient	«Havia somiat una altra vida, molt diferent de la que havia anat vivint, molt diferent de la vida del seu pare, una vida traçada per la seva voluntat més que per unes circumstancies, sempre pensant que ja tindria temps de rectificar-la, però en el fons sense gaires ganes de rectificar res.»
p.198, capítol u, segona part	Veü omniscient	«Havia vist tantes misèries, tanta persona vil i tant de tot, que la seva delícia era tirar molles de pa als pardals que a més de fugir quan el veien li empastifaven la barana.»
p.199, capítol u, segona part	Veü omniscient	«S'havia cansat d'ell mateix, d'un dels seus automatismes. Com si tot d'una l'agafessin i el fessin seure a la seva butaca darrera de la seva taula i l'obliguessin a picar la fusta amb la mà plana, una, dues vegades, tres, quatre vegades, cent vegades, dues-centes vegades...»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.199, capítol u, segona part	Veü omniscient	«Una mica buit, una mica ensonyat, es deixava dur entre gent indiferent, marejat per la fortor de vernís, ell que havia tingut un cap romàntic i una joventut plena de foc.»
p.202, capítol u, segona part	Veü omniscient	«... ell li agafà la mà per besar-la i ella li donà un copet amb el vano: «No cal.»
p.203 i 204, capítol dos, segona part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Tot un procés misteriós que el trsbalsava i que cada vegada l'omplia de sensacions noves, de vida més plena. ¿Per què s'havia cansat de sentir-se com se sentia a l'hora d'estimar-se amb la Teresa? ¿Havia estat amb la Teresa l'home que havia volgut ser i que mai no havia gosat ser o havia estat el notari famós, respectable?»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.326, capítol tres, tercera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Amadeu Riera havia saciat la seva set d'amor...»
p.348, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Feia ben bé un parell de setmanes havia dit a la Sabina que com més vell es feia menys sabia el que es pescava...»
p.349, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Ara no el necessitava ningú. Sentir-se inútil el corcava i no sabia què fer dels seus dies tots tan iguals.»
p.351, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«I pensar que ell, el millor dels amics, havia traït un amic...»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICS
p.351, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«¿Podria jurar que, en algun moment fugaç com un llampec, no havia sentit satisfacció de robar la dona a un amic? ¿I si en morir Valldaura la seva passió per la Teresa hagués minvat perquè no hi havia ni rivalitat ni necessitat de fer-se preferir? [...] Mai no havia estat home de dones.»
p.352, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Estava content de poder respirar: això sí que era important. Poder respirar. No desitjava res més.»
p.352, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«Tot d'una havia deixat d'anar-hi [a visitar la Teresa].»
p.353, capítol set, tercera part	Veü subjectiva (Amadeu Riera)	«... que era tan inútil com els bocins d'ungla que es tallava.»

ASPECTES PSICOLÒGICS D'AMADEU RIERA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICS
p.356, capítol set, tercera part	Veu subjectiva (Amadeu Riera)	«Pensà que s'havia portat malament amb la Teresa.»
p.378, capítol dotze, tercera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«Ho havia volgut la senyora Teresa perquè havia dit que amb un notari que els era tan útil [l'Amadeu] més valia quedar-hi bé.»
p.382, capítol dotze, tercera part	Veu subjectiva (Filomena)	«... la Filomena els digué que la senyora Valldaura ja devia tenir una sabata pelada d'un costat de tant fer peuet amb el notari.»

ASPECTES FÍSICS DE NICOLAU ROVIRA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.38, capítol u, primera part	Veü subjectiva (Begú)	«... i trobà que el senyor Rovira havia envellit molt: no devia haver pogut resistir les emocions del matrimoni.»
p.39, capítol u, primera part	Veü subjectiva (Begú)	«El senyor Nicolau havia tossit un parell de vegades com si anés a morir-se; devia tenir una bona bronquitis, el pobre.»
p.40, capítol u, primera part	Veü omniscient	«Amb la veü una mica enrogallada..»
p.45, capítol u, primera part	Veü omniscient	«El senyor estava molt prostrat...»
p.47, capítol u, primera part	Veü omniscient	«.... perquè era vell i estava mig encarcerat i li costava Déu i ajuda entrar i sortir de l'armari.»

ASPECTES FÍSICS DE NICOLAU ROVIRA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.48, capítol u, primera part	Veü omniscient	«... que la Teresa, casada amb un vell de diners... »
p.60, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Ara que, primer un marit vell [en Nicolau] i, després un altre que no se sabia ben bé què li havia passat... [en Salvador].»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE NICOLAU ROVIRA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.37, capítol u, primera part	Veu subjectiva (Vicenç)	«I com que el senyor Nicolau era generós, en Vicenç en treia molt de profit.»
p.42, capítol u, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«El seu marit [en Nicolau] era capaç de gastar-se una fortuna per fer-la [la Teresa] lluir, li donava els diners en comptagotes.»
p.60, capítol tres, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«Els primers mesos l'havia trobat a faltar [en Nicolau]. Li ho devia tot: l'havia afinada, l'havia treta de la misèria; poc abans de morir com un pollet, li havia dit: «Ara ja pots anar per tot arreu.»
p.267, capítol quinze, segona part	Veu omniscient	«I encara, en el soterrani, hi havia tota l'argenteria d'adornament del primer marit de la senyoreta Teresa, que mai no podia recordar com es deia.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE NICOLAU ROVIRA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.326, capítol tres, tercera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«Nicolau Rovira havia estat el trampolí que l'havia llançada al món de Salvador Valldaura.»

ASPECTES FÍSICS DE SALVADOR VALDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.55, capítol dos, primera part	Veü omniscient	«Sense dir res li agafà la cara amb les seves manasses i la besà.»
p.60, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«No podia dir que li desgradés ben plantat, ros, elegant...»
p.64, capítol tres, primera part	Veü omniscient	«Feia goig: amb el frac ben tallat, el pit de la camisa blanquíssim i la barba rossa una mica esbullada.»
p.85, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Joaquim Bergadà)	«Sí, havia canviat, però era difícil de saber en què consistia el canvi: potser l'os de la galta se li marcava una mica més sota la pell fosca i l'aleta del nas era més acusada.»
p.85, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Joaquim Bergadà)	«S'havia girat d'esquena a la finestra i així, a contrallum, en Quim el tornà a veure jove.»

ASPECTES FÍSICS DE SALVADOR VALDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.98, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«No diguis mal dels homes amb cabells blancs; el meu marit [en Salvador] comença a tenir-ne i està més bé que quan el vaig conèixer.»
p.116, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«[En Salvador] vestia d'una manera impecable. «Quan el conegui més li hauré de preguntar quin sastre el vesteix; estarà content.»»
p.116, capítol deu, primera part	Veü subjectiva (Eladi Farriols)	«Feia temps que no havia vist una persona que li fes tant d'efecte; a penes sabia què dir. «És un gran senyor [en Salvador]», pensà molt impressionat.»
p.119, capítol onze, primera part	Veü omniscient	«... ella [la Sofia], petita, havia d'aixecar el braç per agafar aquella mà tan grossa.»

ASPECTES FÍSICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.122, capítol onze, primera part	Veu subjectiva (Sofia Valldaura)	«Ella [la Sofia] estava distreta mirant aquelles coses noves i tot d'una li semblà que el seu pare s'estava morint: alçava i abaixava a poc a poc una barra amb una bola molt grossa a cada cap i tenia les venes del coll i del front inflades com si fossin serps....»
p.122, capítol onze, primera part	Veu subjectiva (Doctor Falguera)	«Vostè, senyor Valldaura, és fort com un roure, una malaltia de tant en tant ajuda a tenir salut.»
p.130, capítol tretze, primera part	Veu omniscient	«Sense que ho hagués fet expressament, Moisès s'assemblava al senyor Valldaura.»

ASPECTES FÍSICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.380, capítol dotze, tercera part	Veu subjectiva (Filomena)	«... el seient del senyor Valldaura, que amb la barba i el bigoti tan poblats semblava un home antic d'aquells de la Història Sagrada. Deien que de solter havia fet de les seves però de casat semblava un sant...»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.49, capítol dos, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«Tot d'una sentí que el cor se li estrenyia i la mirà amb més atenció...»
p.52, capítol dos, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«Valldaura pensà que era un home de sort.»
p.58, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Rafael Bergadà)	«En Rafael li digué [a en Salvador] que els havia invitat a dinar tots dos, amb mitja dotzena d'amics, perquè tant ell [en Salvador] com ella [la Teresa] anaven una mica perduts: ella viuda feia poc més d'un any i ell sense cap parent a Barcelona.»
p.59, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«Ell [en Salvador] li contestà [a Teresa] que ja començava a estar cansat d'anar pel món tot sola i que sempre li havia fet por de casar-se amb una estrangera.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.61 capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Valldaura era molt agradable... però el dia que el conegué li havia sorprès una mirada que l'havia inquietada. I li feia nosa aquella història de Viena -ho sabia tothom- que encara el tenia desballestat. No li agradava que visqués a l'estranger. Deien que era riquíssim.»
p.61, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Ara que, primer un marit vell [en Nicolau] i, després un altre que no se sabia ben bé què li havia passat... [en Salvador].»
p.61, capítol tres, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday i Eulàlia)	«Abans d'anar-se'n, la Teresa li explicà que Valldaura li feia dur violetes cada dia. L'Eulàlia s'aixecà i li féu un petó «Ja veig que haurem d'anar a casament.»»
p.63, capítol tres, primera part	Veü omniscient	«Valldaura li comprometé tots els balls [a la Teresa].»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.72, capítol quatre, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«La carrera no m'ha fet mai gran il·lusió i ara que has de tenir una criatura me'n fa menys.»
p.72, capítol quatre, primera part	Veü omniscient	«S'havia tornat gelós i quan anava amb la Teresa a alguna banda se sentia arraconat. La Teresa agradava massa.»
p.74, capítol cinc, primera part	Veü omniscient	«Valldaura ja feia tres dies que se n'havia anat amb Fontanills a mirar una finca a prop del Montseny. D'ençà que havia deixat la carrera es preocupava molt de les seves terres.»
p.85, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Joaquim Bergadà)	«En Quim veia que Valldaura estava molt trist.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.89, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«Sembla que la Marina Riera, la germana del notari, ha vist el teu marit [en Salvador] algunes vegades tot sol al concert, i li ha estranyat; m'ha preguntat on et deixava. Jo li he dit que a tu no t'agradava la música; ¿què volies que li digués?.»
p.98, capítol vuit, primera part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«El que passa és que la teva fillola [la Sofia] està enamorada del seu pare, i d'aquí ve el mal.»
p.119, capítol onze, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«Filla meva, hi ha gent que amb un record en té per tota la vida.»
p.121, capítol onze, primera part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«Jo —pensava— no seré mai com els meus pares [en Salvador i la Teresa], perquè tinc el cor sec.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.138, capítol catorze, primera part	Veü omniscient	«L'única persona que l'havia estimada [a la Sofia].»
p.170, capítol disset, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«Senyor Jaume, el seu avi Salvador, que era el meu marit, viatjava molt i comprà un joc de copes a Viena. Aquesta és l'última; totes les altres s'han anat trencant.»
p.209, capítol tres, segona part	Veü subjectiva (Joan Rodés)	«Ell [en Joan], i la senyora Valldaura ho sabia, recordava el senyor Valldaura amb veneració. L'havia conegut a casa dels Vilata i sempre parlaven de música —sense poder pensar, ni remotament, que algun dia seria professor dels seus néts—, de Viena, d'aquell concert de Beethoven que un dia el senyor Valldaura li confessà que no podia sentir sense que se li fes un nus a la gola.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.223, capítol sis, segona part	Veü omniscient	«L'Eulàlia estimava la Teresa però li havia sabut greu el seu casament amb Salvador Valldaura, que ella en part havia afavorit sense imaginar que un home immensament ric i amb història com Valldaura es pogués deixar emocionar per la bellesa espectacular de la Teresa, tan poc refinada. Més aviat alguna vegada, en certs moments, l'havia sentit atret per ella i la seva predilecció l'havia rebuda com un homenatge. A pesar d'aquell rellent de gelosia, estimava la Teresa i estimava Valldaura i en el fons li havia sabut greu que la Teresa hagués enlletgit la seva vida amb un amor que no li podia dur res de bo. [...] En Salvador, i ho havien comentat amb en Rafael, no mereixa la sort que li tocà.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.277, capítol disset, segona part	Veu subjectiva (Salvador Valldaura)	«He estimat la Teresa, però no soc l'home que ella necessitava; perquè un racó important de la meva ànima li ha estat vedat sempre. De vegades, quan havia volgut fer l'amor amb la Teresa, que pobre "fer l'amor"... de fondre's, de donar-se totalment fins a la pèrdua de la consciència, en diuen "fer l'amor", sentia en el palmell de la mà la dolçor del pit de la Bàrbara que em cremava.»
p.278, capítol disset, segona part	Veu subjectiva (Salvador Valldaura)	«No crec haver estimat mai la Sofia com els pares acostumen a estimar els fills. M'ha mancat l'esperit paternal. L'arraconar-me a ella quan era petita havia estat una necessitat. Amb la Sofia a la falda, amb la Sofia a mirar els paons, amb la Sofia a collir violetes, era com si em refugiés en un ésser davant del qual podia obrir la porta de la nostàlgia sense despertar curiositat ni inquietud.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE SALVADOR VALLDAURA

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.326, capítol tres, tercera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«L'amor que havia sentit per Valldaura s'havia fos i encara no es podia explicar per què.»

ASPECTES FÍSICS DE BEGÚ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.41, capítol u, primera part	Veü omniscient	«El senyor Begú era un home ben plantat, rosat de pell, amb els cabells arranats i les celles espesses.»
p.38, capítol u, primera part	Veü subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa mirava les ungles del joier: impecables, ben tallades, lluents. Li donà un cop d'ull d'esquillentes: devia tenir ben bé cinquanta anys, però semblava que acabés de complir els quaranta, dret, elegant, amb el vestit fosc ratllat i una perla grisa al mig de la corbata.»
p.43, capítol u, primera part	Veü omniscient	«El senyor Begú somrigué amb els ulls plens de malícia.»
p.43, capítol u, primera part	Veü omniscient	«El senyor Begú li donà una mirada de complicitat [a la Teresa].»

ASPECTES FÍSICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.83, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«A Valldaura li semblà que havia envellit [en Joaquim].»
p.222 i 223, capítol sis, segona part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«No perquè en Joaquim li recordés en Rafael, no s'assemblaven gens, sinó perquè l'havia rebuda amb una alegria plena d'atenció que l'havia entendrida.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.84, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«Sí, Valldaura ho sabia: quan començava a festajar tot anava com una seda, però aviat l'engegaven a passeig. En Quim en parlava com si tant li fes, però era evident que allò el deprimia.»
p.84, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Joaquim Bergadà)	«¡Si sabessis les ganes que tinc de plantar-ho tot i tornar a viure aquí, com tu!»
p.86, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Joaquim Bergadà i Teresa Goday)	«La teva dona [la Teresa] és sensacional; però em sembla que a mi no em pot veure ni en pintura.»
p.86, capítol sis, primera part	Veü subjectiva (Salvador Valldaura)	«El trobo ensopit [en Joaquim] i em jugaria qualsevol cosa que n'hi passa alguna.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.86, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa, que s'estava posant l'agulla de brillants, pensà que en Quim era un idiota.»
p.87, capítol sis, primera part	Veu omniscient	«Hagueren d'esperar [la Teresa i en Salvador] gairebé mitja hora, asseguts en el vestíbul de casa seva, que en Quim baixés.»
p.88, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«M'estranyaria, perquè tinc els nervis de punta; en Quim, a tu ja t'ho puc dir, m'està acabant la paciència.»
p.88, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Eulàlia)	«A mi ja fa temps que me l'ha acabada [la paciència]. Si veiessis les cartes que ens escriu... És d'aquelles persones [en Quim] que es passen la vida fent bestieses i queixant-se.»
p.90, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Joaquim Bergadà)	«Ja començo a estar tip de tot.»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.90, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Salvador Valldaura)	«En Quim és boig. ¿Saps quant m'ha ofert per la masia? És fabulós. No sé què fer. Li he dit, és clar, que m'ho pensaria.»
p.90, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«La Teresa no pogué dormir. No havia gosat dir a Valldaura que a la masia hi havien passat la lluna de mel, que era una finca massa bona perquè anés a parar a mans d'aquell burro que havia trobat que la nena tenia ulls de japonesa, que al cap de quatre dies se n'atiparia i que els masovers acabarien empaitant a cops de roc.»
p.90, capítol sis, primera part	Veu subjectiva (Teresa Goday)	«¿Saps què penso? Que si en Quim vol viure lluny de ciutat, en pau i sense senyores per conquistar, el millor que pot fer és tancar-se en un convent. ¡Que ens deixi tranquils!»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.223 i 224, capítol sis, segona part	Veü omniscient	«Perquè en Quim estava cansat de la seva vida de solter ja massa gran, dels desenganys, de les esperes, dels ara sí i dels ara no, del seu pis buit d'afecte, d'una sensació poc tranquil·litzadora de vida que no va enlloc. Necessitava estimar i que l'estimessin i l'Eulàlia aureolada de soledat i de pena havia arribat en aquell punt dolç en què canviar el destí d'un home és la cosa més senzilla del món.»
p.224, capítol sis, segona part	Veü omniscient	«Escriví a en Quim, que havia anat a l'enterrament i s'havia portat molt bé amb ella fins al punt d'oferir-li tot el que li fes falta...»
p.226, capítol sis, segona part	Veü subjectiva (Eulàlia)	«Ell estimava en ella el que li havia quedat per dintre del germà mort violentament i ella en ell el que duia a dintre des del néixer d'aquell marit que havia estat el primer amor de la seva vida?»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAQUIM BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.227, capítol set, segona part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«... que li deia sempre aquell pobre Joaquim que havia acabat enamoran tla seva padrina tan espiritual i tan alada.»
p.329, capítol quatre, tercera part	Veü subjectiva (Sofia Valldaura)	«... el padrí Quim a estones tan antipàtic.»

ASPECTES FÍSICS DE RAFAEL BERGADÀ

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.222 i 223, capítol sis, segona part	Veu subjectiva (Eulàlia)	«No perquè en Joaquim li recordés en Rafael, no s'assemblaven gens, sinó perquè l'havia rebuda amb una alegria plena d'atenció que l'havia entenedrida.»

ASPECTES FÍSICS DE JOAN RODÉS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ FÍSICA
p.206, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Tenia el físic per enamorar els públics més exigents: de senyores, sobretot. Alt, ample d'espatlles, amb els cabells negres i els ulls de miosotis. I tenia el que no es compra amb diners: el do. I la personalitat.»
p.208, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Es feia durar els vestits anys i panys, però sempre anava net i ben planxat.»
p.210, capítol tres, segona part	Veü subjectiva (Joan Rodés)	«... ¿com vol que un home tarat com jo —i sense adonar-se del que feia estirà la cama curta amb el peu esguerrat al capdavall— pugui fer-me respectar per dues criatures [en Ramon i la Maria] que semblen arcàngels?»
p.210, capítol tres, segona part	Veü subjectiva (Joan Rodés)	«Com que soc una mica curt de vista de moment vaig pensar que era el retrat de la Maria...»

ASPECTES PSICOLÒGICS DE JOAN RODÉS

PÀGINA, CAPÍTOL I PART	VEU SUBJECTIVA O OMNISCIENT	DESCRIPCIÓ PSICOLÒGICA
p.206, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Si no hagués estat per l'accident que li deformà el peu i li escurçà la cama, hauria estat un gran concertista.»
p.206, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Després, li ensenyaria la carta, perquè veiés que no era un professoret de piano qualsevol i que les bromes que els nois li feien s'havien d'acabar.»
p.207, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Com ell; si alguna vegada s'havia enamorat, els seus amors sempre havien estat platònics: un somriure, una mirada afectuosa, una estreta de mà expressiva... això sol li omplia el cor de benestar.»
p.207 i 208, capítol tres, segona part	Veü omniscient	«Feia una vida simple; menjava frugalment: per sopar un ou passat per aigua i un vas de llet calenta amb una pela de llimona a dintre.»